

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Umělecko-historické památky a možnosti jejich využití v rámci edukace. Kulturní památky v Mladé Boleslavi

Bakalářská práce

Autor: Marie Fidrová

Studijní program: UB7507 / Specializace v pedagogice

Studijní obor: Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Klára Zářecká, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Marie Fidrová**
Osobní číslo: **P121535**
Studijní program: **UB7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání
Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání**
Název tématu: **Umělecko-historické památky a možnosti jejich využití v rámci
edukace. Kulturní památky v Mladé Boleslavi.**
Zadávací katedra: **Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je na základě odborného studia umělecko-historického vývoje konkrétních kulturních památek (lokace památky, její historie, architektura a výzdoba, zahradní a krajinná architektura) připravit edukační program s kulturně-historickým průvodcem určený studentům výtvarné výchovy základních a středních škol. Součástí praktické didaktické části práce je realizace vzdělávacího programu se studenty a zhodnocení kvalit vzniklého průvodce pomocí kvalitativních metod pedagogického výzkumu. Praktickým výtvarným výstupem práce bude autorské zpracování vlastního průvodce (autorsky řešený design - písmo, barevnost, použití vlastních fotografií a ilustrací), který bude možné dále využít jako univerzální vzdělávací materiál v hodinách výtvarné výchovy. Edukační program představí studentům vybrané umělecké památky města Mladá Boleslav. Součástí projektu bude praktické vyzkoušení průvodce vybranými skupinami studentů a vlastní zhodnocení metodami pedagogického výzkumu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- Filip, Jiří, ed. a Juřena, Jan, ed. Boleslavica '12: vlastivědný sborník Mladoboleslavska. Vyd. 1. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska, 2012. 343 s. ISBN 978-80-86772-65-3.
- Beneš, Luděk et al. Mladoboleslavsko v proměnách času. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. 197 s. ISBN 80-85983-34-6.
- Knob, Jan. Mladoboleslavsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1979. 192 s. ISBN 548-68-3032-7.
- Mladá Boleslav: město, region. Mladá Boleslav: Knihovna města Mladá Boleslav, 2001. 32 s. ISBN 80-238-8703-3.
- Herčík, Karel. Mladá Boleslav: městem a okolím. Praha: Orbis - Nakladatelský dům, 1996. 43 s. Země Koruny české. Regionální řada 1996. ISBN 80-235-0105-4.
- Městecká, Sylva. Mladá Boleslav. Vyd. 1. Praha : Litomyšl Paseka, 2011. 73 s. ISBN 978-80-7432-094-1.
- Šobáňová, Petra, Muzejní edukace, Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Olomouc 2012, ISBN 978-80-244-3003-4.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. et Mgr. Klára Zářecká, Ph.D.
Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Datum zadání bakalářské práce:

3. prosince 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. června 2015

L.S.

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

Mgr. art. Mária Hromadová, ArtD.
vedoucí katedry

V Hradci Králové dne 24. června 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala pod vedením své vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem veškerou použitou literaturu a prameny, ze kterých jsem čerpala.

V Hradci Králové

Marie Fídrová

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce Mgr. et Mgr. Kláře Zářecké, Ph.D., paní Špicarové, svému snoubenci a rodině za trpělivost a ochotu pomoci.

Anotace:

FIDROVÁ, Marie. *Umělecko-historické památky a možnosti jejich využití v rámci edukace – Kulturní památky v Mladé Boleslavi*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 56 s. Bakalářská práce.

Tato práce pojednává o vybraných objektech s uměleckou a kulturní hodnotou, které se nachází ve městě Mladá Boleslav, a zároveň nastiňuje s nimi spjaté historické souvislosti. Práce svým obsahem volně navazuje na projekt, tzv. Metalovou cestu, který byl v nedávné době v Mladé Boleslavi vytvořen a slouží jako naučná stezka. První část práce popisuje historii Mladé Boleslavi a pamětihodnosti. Ty jsou dále popsány z uměleckého, kulturního či dalšího hlediska spolu s chronologicky řazenými historickými souvislostmi, které se k jednotlivým objektům váží. Druhá část práce se zabývá možnostmi využití vybraných a popsaných objektů z Metalové cesty v rámci edukačního programu. Součástí tohoto oddílu je i vzdělávací program včetně pracovních listů k doprovodnému programu.

Klíčová slova: Mladá Boleslav, umělecko-historické památky, Metalová cesta, edukační program, pracovní vzdělávací list.

Annotation:

FIDROVÁ, Marie. *Art-historical monuments and the possibilities of their use in the context of education - Cultural attractions in Mlada Boleslav*. Hradec Králové: Faculty of Education, University Hradec Králové, 2015. 56 pp. Bachelor Degree Thesis.

This Thesis disserts on selected objects with artistic and cultural worth which are located in Mlada Boleslav and also outlines their historical context. The Thesis is connected with a project called Metal Trail which was recently created in Mlada Boleslav and serves as a nature trail. A first part of the Thesis describes history of Mlada Boleslav and significant cultural attractions. Cultural attractions are further described from artistic, cultural and another point of view. There is introduced historical context in chronological sequence for each object. A second part of the Thesis deals with utilization of selected and described objects from the Metal Trail within the frame of educational schedule. Individual education schedule and educational work sheets are component of the second part of the Thesis.

Keywords: Mlada Boleslav, art-historical monuments, Metal Trail, educational schedule, educational work sheet

Obsah

ÚVOD	9
1 KULTURNĚ-HISTORICKÉ SOUVISLOSTI MLADÉ BOLESLAVI..	11
1.1 STŘEDOVĚK A POČÁTEK MĚSTA	11
1.2 NOVOVĚK	13
1.3 DOBA NEDÁVNÁ A SOUČASNÁ	16
2 VYBRANÉ UMĚLECKÉ A KULTURNÍ OBJEKTY V MLADÉ BOLESLAVI	20
2.1 BOLESLAVSKÝ HRAD	20
2.2 MĚSTSKÝ PALÁC TEMPL	21
2.3 STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ SE STAROU RADNICÍ	22
2.4 KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE	23
2.5 SBOR ČESKÝCH BRATŘÍ	25
2.6 KARMEL	26
2.7 VÝSTAVIŠTĚ A BLÍZKÉ OKOLÍ	28
2.8 KROHA: PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA	29
3 METALOVÁ CESTA – NAUČNÁ STEZKA MLADOU BOLESLAVÍ	30
4 DOPROVODNÝ NAUČNÝ PROGRAM	31
4.1 PŘIBLÍŽENÍ UMĚNÍ POMOCÍ VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ	31
4.2 VLASTNÍ DOPROVODNÝ PROGRAM	32
4.3 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ K VLASTNÍMU DOPROVODNÉMU PROGRAMU	35
ZÁVĚR	38
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	40
SEZNAM GRAFŮ	43
PŘÍLOHY	44

Úvod

V úvodu bych ráda zdůvodnila výběr tématu, vymezila její cíl a přiblížila postupy, které v práci použiji, a popsala rozčlenění práce na jednotlivé kapitoly.

Téma práce, Umělecko-historické památky a možnosti jejich využití v rámci edukace – Kulturní památky v Mladé Boleslavi, jsem si vybrala z vlastní iniciativy, neboť v Mladé Boleslavi žiji celý život a za tu dobu jsem poznala, že je na město pohlíženo především jako na město průmyslové. Město je ve světě známo především díky prosperující obchodní společnosti, která zde působí. Mladá Boleslav má však i bohatou historii, o které mimo jiné svědčí i dochované památky, ale ty jsou často oku návštěvníků skryté. Jsou zde místa významně spjatá s historickou a kulturní hodnotou, kterým se v práci budu věnovat a které si podle mě nezaslouží být opomíjeny.

Cílem práce je nastínit historii Mladé Boleslavi a vybraných objektů, dále popsat tyto objekty s uměleckou hodnotou z výtvarného pohledu, upozornit na jejich výjimečnost a kulturní cennost s podkrytím jejich krásy, což vyústí ve vytvoření edukačního programu pro cílovou skupinu žáků základních uměleckých škol od 12 do 16 let, případně i studenty gymnázií v rámci výuky výtvarných předmětů. Historické souvislosti velmi ovlivnily události celého města, které se podepsaly na celkovém vzhledu města. Historie je tedy neodmyslitelným článkem při představení konkrétních pamětihodností. Doprovodný edukační program bude vytvořen k vybraným objektům, které jsou zahrnuty v naučné stezce vedoucí Mladou Boleslaví, jež nese název „Metalová cesta“, za pomoci pracovních listů. Cílem práce je tedy zkoumání historie spjaté s městem Mladá Boleslav za využití názvosloví z výtvarné teorie k popsání uměleckých objektů, vytvoření pracovních listů k edukačnímu programu a vyzkoušení jej ve vzdělávací praxi.

V práci budu postupovat od širších historických souvislostí vztahujících se k městu Mladá Boleslav, pomocí kterých nastíním průběh výstavby a budování města od prvních zmínek osídlení místa až do dnešních dob. Tyto chronologicky řazené historické události pomohou čtenáři pochopit vznik a vývoj konkrétních pamětihodností a jejich řešení. O literaturu spjatou s vybranými uměleckými objekty a o své znalosti získané během studia se budu opírat následovně při popisu jednotlivých budov. Ohledně edukač-

ního programu se také budu inspirovat prostudováním tematické literatury a následně vytvořím praktický pracovní sešit pro využití v edukačním programu.

V první kapitole nazvané Kulturně-historické souvislosti Mladé Boleslavi se budu zabývat historickými událostmi ovlivňujícími průběh dění ve městě a se souvisejícími počiny a rozhodnutími, které se na městě odrazily. V průběhu let se udály situace, které přeměňovaly podobu města až do současného stavu. Historie související s městem je tedy nezbytnou složkou spjatou s uměleckými objekty, které se v Mladé Boleslavi nacházejí. V druhé kapitole se zaměřím na konkrétní vybrané umělecké objekty, které jsou pro Mladou Boleslav velmi významné a které jsou součástí jednotlivých zastávek Metalové cesty. Na úvod ke každému objektu konkretizuji související historii vzniku, události ovlivňující vzhled a funkci a proměňující vývoj daného objektu. Dále se budu soustředit na umělecký rozbor těchto památek. Ve čtvrté, poslední kapitole práce přejdu na tvorbu doprovodného vzdělávacího programu. Nejprve stručně nastíním teorii spjatou s tvořením edukačních programů a jejich funkci. Poté na základě těchto znalostí vytvořím pracovní list k doprovodnému programu k vybraným objektům s využitím naučné stezky vedoucí Mladou Boleslaví - Metalové cesty. Program vyzkouším na žácích, s nimiž provedu i dotazníkové šetření k tomuto tématu a nakonec vše zhodnotím.

1 Kulturně-historické souvislosti Mladé Boleslavi

„Na rozhraní hořejního a dolního Pojizeří je město Mladá Boleslav. Šťastné svým položením rostlo město celá století. Městu vévodí hrad, mocná ochrana v minulých dobách. Pod dobrými pány – šlechta i králové – město vzkvétá. Jsou přechodné i doby úpadku za nepokojných let. Vždy však zůstává město vedoucím v Pojizeří: svou velikostí, kulturním, hospodářským životem.“¹

1.1 Středověk a počátek města

Město Mladá Boleslav se nachází na severovýchodu Středních Čech a leží na levém břehu řeky Jizery. Podle pověsti se město jmenuje podle Boleslava II. Pobožného, který byl synem Boleslava Ukrutného. Mladé Boleslavi však dalo základ hradiště existující již v 10. století našeho letopočtu. Hradiště se rozkládalo na místě dnešního starého města. Bylo to podle všeho strategické místo. Tato plocha je totiž na vyvýšenině, kterou zakončuje skalnatá stráň a pod ní protéká z jedné strany řeka Jizera, z druhé teče potok Klenice vlévající se v tomto bodě do Jizery. Později se místo dočkalo i opevnění, a tak tehdejší město bylo zabezpečeno před potencionálními útočníky.²

Na vrcholu stráně, kde se původně rozkládalo hradiště, byla postavena údajně jediná kamenná stavba na zmíněném území. Stojí zde totiž původem středověký hrad. První důvěryhodnější písemné prameny se o něm zmiňují od počátku 12. století. Pod Hradem, v údolí zvaném Podolec, vedla obchodní stezka z Prahy na sever. Na Podolci bylo také centrum řemesel a hospodářství. Poblíž býval kostel sv. Víta. Pravděpodobně to byl nejstarší mladoboleslavský kostel.³ O něm se bohužel moc informací nedochovalo. Podle pověsti se praví, že jej měl vysvětit slavný pražský biskup Vojtěch, což by dokazovalo, že tu kostel stál již v 10. století, podle většiny pramenů se však uvádí doba vzniku ke konci 13. století.⁴ Ve stejné době, tedy koncem 13. století, byla při kostele založena ko-

¹ ČAPEK, Karel. *Mladá Boleslav, Lysá nad Labem, Nové Benátky*. Brno: Národohospodářská propagace Čech a Moravy, 1941, s. 6

² SOSNOVEC, Pavel. Město Mladého Boleslava. In: Kolektiv autorů. *MLADÁ BOLESLAV - Městem a okolím*. Praha: ORBIS, 1996. ISSN 1210-9665. 5–6 s.

³ DAVID, Petr. SOUKUP, Vladimír. *777 kostelů, klášterů, kaplí České republiky*. Praha: Nakladatelství a vydavatelství Soukup a David, s. r. o., 2002. ISBN 80-7011-708-7, s. 160

⁴ VLČEK, P., SOMMER, P., FOTLÝN, D. *Encyklopedie českých Klášterů*. Praha: Nakladatelství Libry, 1998. ISBN 80-85983-17-6, s. 370

menda johanitů. Johanité od té doby vlastnili tento kostel spolu s okolními pozemky a zřídili zde i špitál.⁵

Ve 13. století v Mladé Boleslavi působil šlechtický rod Markvarticů.⁶ Markvarticevé vlastnili většinu území v Mladé Boleslavi a okolí. Pouze mladoboleslavský hrad zůstal v držení panovníka. Bohužel i tak hrad ztrácel svůj význam a spíše chátral. Z původního hradiště vzniklo náměstí trojúhelníkového tvaru, kolem něhož vyrostly městské domy, v té době dřevěné. Na druhém konci náměstí od hradu stál kostel Matky Boží.⁷

Dalším rodem důležitým pro Mladou Boleslav byli páni z Michalovic. Ti se naštěstí o město začali více starat. Částečně obnovili hrad a celkově se o město snažili pečovat.⁸ Významnými členy tohoto rodu pro okolí Mladé Boleslavi byli Beneš a jeho syn Jan. Beneš získal na počátku 13. století území nedaleko od města na pravém břehu Jizery a Jan tam nechal v druhé polovině 13. století zbudovat jejich hlavní sídlo - Michalovický hrad.⁹ Pozdější, známější a v současné době používanější pojmenování tohoto hradu je Michalovická putna. V průběhu věků zpusťla a stala se zříceninou. Zajímavostí je, že Michalovická putna je v současnosti jakousi „českou šikmou věží“. Její věž se totiž opravdu značně naklání na jednu stranu důsledkem zřejmě měkkého podloží.

Poblíž města byl zřejmě v polovině 14. století založen klášter minoritů a přibližně ve stejné době vznikla v okolí Mladé Boleslavi i druhá komenda johanitů. Mladá Boleslav pomalu, ale jistě vzkvétala.¹⁰ Za husitského hnutí stálo město na straně husitů (na rozdíl od pánů z Michalovic, kteří podporovali katolické panstvo). Náboženskou orientací obyvatel ale město značně utrpělo. Při průchodu husitů městem byly totiž zničeny obě johanitské komendy i klášter minoritů. Vládu převzali husitští hejtmané a byli zde po celou dobu husitských válek. Po válkách chtěli město pod svou správou získat opět páni z Michalovic, ale jelikož byli během válek v opozici, neměli to jednoduché. Kvůli tomu-

⁵ SOSNOVEC, Pavel. Město Mladého Boleslava. In: Kolektiv autorů. *MLADÁ BOLESLAV - Městem a okolím*. Praha: ORBIS, 1996. ISSN 1210-9665, s. 6

⁶ ANDĚL, Rudolf; KABÍČEK, Jan. *Hrady a zámky Libereckého kraje*. Liberec: Liberec Knihy 555, 2002. ISBN:80-86660-01-X. 17 s.

⁷ SOSNOVEC, Pavel. Město Mladého Boleslava. In: Kolektiv autorů. *MLADÁ BOLESLAV - Městem a okolím*. Praha: ORBIS, 1996. ISSN 1210-9665, s. 6

⁸ JONÁŠOVÁ, Bedřiška. *Páni z Michalovic*. Mladá Boleslav: Statutární město Mladá Boleslav, 2008, s. 10

⁹ SOSNOVEC, Pavel. Město Mladého Boleslava. In: Kolektiv autorů. *MLADÁ BOLESLAV - Městem a okolím*. Praha: ORBIS, 1996. ISSN 1210-9665, s. 6

¹⁰ Kolektiv autorů. *Mladá Boleslav, Lysá nad Labem, Nové Benátky*. Brno: Národohospodářská propagace Čech a Moravy, 1941, s. 12

to cíli vynaložil značné úsilí Petr z Michalovic, který, aby dosáhl uvedeného cíle, musel vydat listinu, jež dovoľovala vyznávat víru podobojí, zakazovala přistěhování osoby nekatolického vyznání do města a povolovala obyvatelům města volné stěhování. Tak se stali páni z Michalovic opět vrchností v Mladé Boleslavi. Následovník Petra byl Jindřich (zvaný Kruhlata) z Michalovic a zasloužil se za opětovné rozvíjení města. Obnoveny byly hradby a městské brány (dodnes se z nich zachovala Pražská brána). Bohužel smrtí Jindřicha vymřel roku 1468 po meči rod pánů z Michalovic.¹¹

1.2 Novověk

I v polovině 15. století byla Mladá Boleslav poddanské město. Na náměstí se dřevěné domy postupně přestavovaly na kamenné. Jejich středověké uspořádání vydrželo až dodnes. Domy tu jsou úzké a postaveny těsně vedle sebe. Jejich přední části, respektive jedna velká místnost sloužila jako obchod, hostinec nebo obdobně, což odpovídá typu místnosti označované jako mázhauz. V zadní části byly zařízené většinou řemeslné dílny. V prvním patře bydleli domácí, také tam byla světnice pro čeledníky a výměnek pro rodiče.¹²

Po vymření rodu pánů z Michalovic připadla Mladá Boleslav sestře posledního Michalovice Magdaléně. Ta byla vdaná za Jana Tovačovského z Cimburka. Jan Tovačovský z Cimburka se k nově nabytému vlastnictví postavil především nábožensky tolerantně, sám vyznával husitství. Za jeho působení bylo povoleno založení Jednoty bratrské v Mladé Boleslavi. Byl to velmi významný krok pro budoucnost města. Činnost Jednoty bratrské totiž velmi pozitivně ovlivnila vývoj města. Členové Jednoty bratrské (dále jen „čeští bratři“) v Mladé Boleslavi opravili zchátralý minoritský klášter, vytvořili si zde své zázemí, obytné místnosti, také špitál a školu, která byla symbolem vzdělání v Mladé Boleslavi. Nedaleko odsud postavili též svůj sbor, který je i dnes významnou a zachovalou stavbou s krásnou pozdně renesanční architekturou a interiérem. A dokonce zde v roce 1518 zbudovali tiskárnu. Toto místo, které čeští bratři využívali, nazvali podle hory ve Svaté zemi „Karmel“.¹³

¹¹ SOSNOVEC, Pavel. Město Mladého Boleslava. In: Kolektiv autorů. *MLADÁ BOLESLAV - Městem a okolím*. Praha: ORBIS, 1996. ISSN 1210-9665, s. 6

¹² Tamtéž, s. 7–8

¹³ SOSNOVEC, Pavel. Bratrský Řím. In: Kolektiv autorů. *MLADÁ BOLESLAV - Městem a okolím*. Praha: ORBIS, 1996. ISSN 1210-9665, s. 8

Ve zmiňovaném období se také dočkal pozdně gotické přestavby boleslavský hrad. Gotický ráz si bezmála uchoval i po mnoha přestavbách a nutných opravách dodnes. Na začátku 16. století připadla Mladá Boleslav na 80 let Krajířům z Krajku. Na postavení Jednoty bratrské v Mladé Boleslavi se tím ale nic nezměnilo, ba naopak Krajířové byli spíše její ochránci. Jednota bratrská zde stále nabývala významného postavení, působnosti, slávy i majetku. V té době byla Mladá Boleslav díky tomu známá již i jinde v Evropě. Dostala přívzviska Jeruzalém nad Jizerou nebo bratrský Řím.¹⁴ Důležitou se stala i zdejší již zmíněná tiskárna. Jelikož Mladá Boleslav a hlavně oblast Na Karmeli se zásluhou českých bratrů stala centrem vzdělanosti, vyžadovalo to tisk spousty písemností. Z důvodu, aby bratři nemuseli nechávat tisknout své spisy v zahraničí, nebo v jiných českých městech, zřídila se zde dílna na knihtisk, která fungovala bez mála sto let, a vytisklo se zde na stovky výtisků. Mezi nimi byly i hodnotné mladoboleslavské kancionály, dva zpěvníky od Jana Kantora a krásným dílem byla Kniha chval Božích, kde je zřejmě první vyobrazení erbu města – stříbrného lva v modrém poli.¹⁵ Velkou zásluhu pro toto má jeden z předních členů českých bratrů, profesí lékař, Mikuláš Klaudián (po něm je dnes pojmenovaná Mladoboleslavská nemocnice). Mikuláš Klaudián je také autorem první dochované mapy Čech, což je jeho nejslavnějšího dílo.¹⁶ Bohužel i přesto se čeští bratři museli čas od času vypořádávat s nesnášenlivostí vůči nim.

Mladá Boleslav na počátku 16. století hospodářsky i kulturně sílila. Počet obyvatel se vyšplhal na 3000, čímž se řadila v tehdejších Čechách mezi nejlidnatější města. Bylo zde kolem 400 domů.¹⁷ Do města byl pozván slavný Krajířův architekt Matteo Borgorelli. Pod jeho vedením byl přestavěn původně gotický hrad na renesanční zámek, na Staroměstském náměstí vyrostla renesanční radnice s krásným sgrafitem, ornamenty a věží, a byl postaven kostel sv. Havla. Konečně se pod vedením tohoto architekta dočkal své dostavby v roce 1554 i nový, větší Sbor českých bratří. S podporou mecenášky Kateřiny Militké byl postaven kostel Panny Marie poblíž Staroměstského náměstí na původním místě kostela Matky Boží. Kateřina Militká dala základ i novému špitálu. Svou komunitu

¹⁴ HERČÍK, Karel. Čtení o Mladé Boleslavi. 2. rozšířené vyd. Mladá Boleslav: Kultura města Mladá Boleslav, 2010. ISBN 978-80-254-8459-3, s. 18–20

¹⁵BENEŠ, Luděk. Zářivý pergamen. In: Kolektiv autorů. *MLADÁ BOLESLAV - Městem a okolím*. Praha: ORBIS, 1996. ISSN 1210-9665, s. 12

¹⁶BENEŠOVÁ, Alena. Středisko „černého umění“. In: Kolektiv autorů. *MLADÁ BOLESLAV - Městem a okolím*. Praha: ORBIS, 1996. ISSN 1210-9665, s. 10

¹⁷ SVÁROVSKÝ, Eduard. Mladá Boleslav pod vládou šlechty. In: TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 30

tu měli také židé, po nichž se nám na jižním kraji města dodnes dochoval jejich hřbitov s nejstaršími náhrobky až z 16. století.¹⁸

Po vymření Krajířů ke konci 16. století se stali pány v Mladé Boleslavi Lobkovicové. Ti ale neměli moc velké štěstí, protože první lobkovický majitel Mladé Boleslavi Jiří z Lobkovic byl natolik zadlužen, že se města musel vzdát. Jeho příbuzný a následný druhý majitel z rodu Lobkoviců Bohuslav Hasištejnský získal město výměnou za Chomutov. Ale i ten si dobře hospodářsky nepočínal. Jeho dluhy nakonec v roce 1595 umožnily obyvatelům Mladé Boleslavi vykoupit se z poddanství. Velkou finanční měrou se o to zasloužili čeští bratři, kterým šlo o zachování svého střediska. A v roce 1600 za další nemalý příplatek dosáhla Mladá Boleslav dokonce i třetího stavu a stala se městem královským. U Rudolfa II. se nepředpokládalo, že by vystoupil proti českým bratrům. V roce 1598 se v Mladé Boleslavi konal velký bratrský sjezd z celých Čech, Moravy i Polska.¹⁹ Bohužel ani to ovšem české bratry nedokázalo zachránit. V zemi propukala čím dál větší náboženská nesnášenlivost a po porážce českých stavů byli vyhnáni ze země. V roce 1623 jim byl definitivně zabaven majetek a stavby Jednoty bratrské byly ničeny a chátraly i v Mladé Boleslavi. Ostatní obyvatelé museli přejít ke katolictví.²⁰

V první polovině 17. století prošlo Mladou Boleslaví několik válečných tažení. V roce 1631 napáchalo škody procházející saské vojsko, protože je Boleslavané nechtěli pustit do města. Nejhůře dopadla oblast Podolce. Zničen byl kostel sv. Víta a okolní domy byly vypáleny. Bořeny byly městské brány a zničení hrozilo v jednu chvíli i zámku. Byla zde tendence opevnit tehdejší boleslavský zámek tak, aby se z něj stala pevnost. Ovšem zámek i přesto spíše chátral po vlastnictví Marie Anny z Valdštejna, která se však přimlouvala o jeho nezbourání. Poté zámek připadl Humprehtu Janu Černínovi. Město obzvláště po třicetileté válce finančně trpělo. Dluhy a jejich splátky trvaly až do 18. století.²¹

V průběhu 17. a 18. století zasáhlo Mladou Boleslav i několik vážných požárů. V roce 1697 vznikl požár v židovské čtvrti a postoupil do staré i nové části města. Shoře-

¹⁸ SOSNOVEC, Pavel. Bratrský Řím. In: Kolektiv autorů. *MLADÁ BOLESLAV - Městem a okolím*. Praha: ORBIS, 1996. ISSN 1210-9665, s. 9

¹⁹ ŠERÁK, Miroslav. Mladá Boleslav v pozdním feudalismu. In: TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 37

²⁰ SOSNOVEC, Pavel. Bratrský Řím. In: Kolektiv autorů. *MLADÁ BOLESLAV - Městem a okolím*. Praha: ORBIS, 1996. ISSN 1210-9665, s. 9

²¹ ŠERÁK, Miroslav. Mladá Boleslav v pozdním feudalismu. In: TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 37–41

lé židovské domy byly odprodány křesťanům. V roce 1761 opět město zasáhl veliký požár. Tentokrát utrpělo značně Staré město. Zasažena byla radnice i špitál Kateřiny Militké.²²

Dále se můžeme dočíst, že v polovině 18. století je Mladá Boleslav sídlem krajské správy a jako taková vyžadovala více úřednických sil. Proto usilovala o přesunutí stávajícího piaristického gymnázia z nedalekých Kosmonos do minoritského kláštera (minorité měli klášter opustit). Město o tomto jednalo několikrát v 60. letech 18. století, avšak až v roce 1784 se dočkalo souhlasu. V roce 1787 se konalo slavnostní otevření gymnázia.²³ Politika Josefa II. zapříčinila rušení náboženských institucí. V Mladé Boleslavi to asi nejvíce postihlo Sbor českých bratří, ze kterého se stalo vojenské skladiště.²⁴ V roce 1854 byly Čechy rozděleny na 13 krajů. Jedním z nich byl i Boleslavský kraj. Město mělo tou dobou velký význam. Obývalo jej na 6000 obyvatel, což jej činilo dvanáctým největším městem v Čechách.²⁵ V roce 1859 propukl ve městě další velký požár, při kterém bylo zničeno židovské město. Kvůli požáru bylo také odstraněno jednotné podloubí na Staroměstském náměstí na určitých zasažených místech.²⁶

1.3 Doba nedávná a současná

V období obrozenectví se rozkvětu těšilo školství, což se velmi projevilo také v Mladé Boleslavi. Do úřadů a škol postupovala čeština. Za české bylo prohlášeno i zdejší gymnázium, které se dočkalo nové budovy od architekta Fichtera. Na sklonku 19. století bylo město stále v rozkvětu. Stavěly se hojně veřejné budovy. V roce 1870 byla postavena Nová radnice a poblíž zmiňované české gymnázium s vyšší dívčí školou, v roce 1867 vznikla řemeslná škola. Vzniku se dočkala i rolnická škola. V roce 1881 byly založeny podél Klenice až k Podolci městské sady Štěpánka, pojmenované po manželce korunního prince Rudolfa, která město v té době navštívila. Z těchto sadů je dnes volnočasový park. Růst počtu obyvatel byl v tomto období znatelný. Pro představu v roce 1880 jich město mělo 9195, o deset let později již žilo ve městě 11518 obyvatel a o dalších

²² RUDOLF, Václav František. *Staré obrázky boleslavské*. 3. vyd. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska, 2013, ISBN 978-80-260-4193-1, s. 62

²³ ŠERÁK, Miroslav. Mladá Boleslav v pozdním feudalismu. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, s. 46–47

²⁴ Tamtéž, s. 47

²⁵ KLÁNOVÁ, Hana. Listy z Mladoboleslavské historie 1790-1945. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 55

²⁶ MĚSTECKÁ, Sylva. *Boleslavský uličník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavska, 2006, s. 10

deset let později v roce 1900 zde bydlelo 13500 lidí. Na sklonku 19. století město stále vzkvétalo. Byla postavena nová městská nemocnice a reálná škola (nynější gymnázium Dr. Josefa Pekaře) hned vedle neobarokní budovy chlapecké školy (dnešní osmileté gymnázium). K oslavě 300 let Jana Ámose Komenského bylo v Mladé Boleslavi vydlážděno náměstí nesoucí jeho jméno – Komenského náměstí. Jak se můžeme dočíst v jedné z pravidelných rubrik časopisu Boleslavan věnované historii, v letech 1882 až 1897 byla na tehdejší okraji města směrem na Jičín postavena dominantní budova kasáren v romanizujícím historickém slohu anglické gotiky sloužící místnímu pluku č. 36.²⁷ V roce 1897 byl zakoupen Sbor českých bratrů pro muzeum, které se své plné funkčnosti dočkalo v roce 1910. Za zmínku jistě také stojí vznik firmy Laurin a Klement v roce 1895. Tato firma do budoucna ovlivnila ráz i vzhled celého města. V letech 1902 až 1903 probíhala stavba sokolovny podle plánu J. Kulhavého a byla dokončena i stavba reálného gymnázia. Turisté se dočkali železniční tratě vedoucí do Českého ráje. Na Komenského náměstí přibyla v roce 1909 secesní budova pošty a spořitelny a následně byl v blízkosti zřízen park. Město se činilo i kvetoucí kulturou. Pro potřeby divadelní činnosti byla ve stejném roce dostavěna secesní budova divadla.²⁸

Roku 1912 se konala Severočeská hospodářská výstava, která předurčila vznik parku lázeňského typu Na Výstavišti.²⁹

Za 1. světové války byl vývoj města ve stagnaci. Pracovní síly se soustředily na výrobu válečných prostředků ve firmě Laurin a Klement, která své zaměření musela rychle přizpůsobit.³⁰

Mezi válkami se město snaží opět o obnovu předešlého stavu. Na Staroměstském náměstí dochází k opravám tehdejších postranních zchátralých domů. Domy získávají i zcela nový vzhled a nádech nové architektury. Takto vznikl v roce 1926 secesní hotel Větec. Opravy se dočkal také rodný dům Františka Gellnera. Na těchto zmíněných objektech se podílel architekt Jiří Kroha - pro město velmi významný a činný, podle jehož funkcionalistického návrhu vzniká i Průmyslová škola v letech 1923 až 1926. Následující

²⁷ JUŘENA, Jan. Kasárna Tomáše Garrigue Masaryka na Jičínské ulici. In *Boleslavan, Měsíčník statutárního města Mladá Boleslav: Kapitoly z historie*. Mladá Boleslav: Magistrát města Ml. Boleslav, 2011, s. 15

²⁸ KLÁNOVÁ, Hana. Listy z Mladoboleslavské historie 1790-1945. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 56–61

²⁹ VACEK, Stanislav. *Mladá Boleslav od minulosti k současnosti*. Mladá Boleslav: Klub českých turistů, 1990, s. 12

³⁰ VÁŇA, Daniel. Zur Frage der Rüstungsproduktion in den Škodawerken bis zur Weltwirtschaftskrise (1859-1934). In: *Prague Papers on the History of International Relations*. Praha: Filozofická fakulta UK, roč. 1, 1997. ISBN 80-7308-093-1, s. 163

rok se koná další výstava na místě boleslavského Výstaviště. I tuto výstavu navrhuje z architektonického hlediska Jiří Kroha.³¹ Jeden z pavilonů si po skončení výstavy převzala Československá pojišťovna, díky tomu se secesní budova zachovala. O rok později je Na Výstavišti postaven pomník Jana Ámose Komenského, symbolicky hledícího na budovy gymnázii, od sochaře Ladislava Šalouna. Ve výstavbě jsou i nové bytové prostory na okrajích města – město zvětšuje své hranice.³²

Na začátku druhé světové války je Mladá Boleslav obsazena německými vojáky. Gestapo sídlí v secesní Meissnerově vile nedaleko Výstaviště. Mladoboleslavský hrad slouží k deportaci židů do koncentračních táborů. Většina židů z Mladé Boleslavi byla v té době vyhlazena. Na úplném sklonku války si ještě Němci na poslední chvíli vybili zlost. Bohužel se jejich cílem stala také Mladá Boleslav, kterou 5. května 1945 vybombardovali.³³

Boleslav se po válce pomalu vzpamatovávala. Doba 60. až 80. let přinesla nové budování města. Vznikaly především veřejné objekty jako zimní stadion, krytý plavecký bazén v zrestaurované Sokolovně, koupaliště, Dům kultury podle architekta Františka Řezáče, sportovní stadion a podobně. Samozřejmě rostly i obytné domy spolu se zvyšujícím se počtem obyvatel, kterých bylo v Mladé Boleslavi v roce 1973 již přes 33 000.³⁴

Po revoluci 1989 přišla spousta změn i do Mladé Boleslavi. Přejmenovávaly se ulice a jiné prostranství. Například hned na přelomu roku 1989 a 1990 se stalo z tehdejšího Leninova náměstí po stržení pomníku V. I. Lenina současné náměstí Republiky. Bývalá budova kasáren zůstala prázdná po opuštění sovětským vojskem bohužel až dodnes.

Svou expozici v 90. letech minulého století otevřel pro veřejnost Templ, Boleslavský hrad a nové Škoda muzeum zřízené v jedné z budov patřící obchodní společnosti Škoda Auto na třídě Václava Klementa. V roce 2007 se Mladá Boleslav dočkala i vysoké školy. Pro Vysokou školu Škoda Auto byl na Karmeli postaven moderní, z velké vnější části prosklený areál, který využívá i prostory bývalého piaristického kláštera. Pod zášti-

³¹ VACEK, Stanislav. Mladá Boleslav od minulosti k současnosti. Mladá Boleslav: Klub českých turistů, 1990, s. 14

³² KLÁNOVÁ, Hana. Listy z Mladoboleslavské historie 1790-1945. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 56–61

³³ VACEK, Stanislav. Mladá Boleslav od minulosti k současnosti. Mladá Boleslav: Klub českých turistů, 1990, s. 15–16

³⁴ Tamtéž, s. 17-18

tou vzdělávacího centra na Karmeli se komplex zchátralých historicky významných budov velmi citlivě zrekonstruoval.³⁵

V současné době je město Mladá Boleslav značně kulturně činné. Opravená je většina historických budov a veřejných prostranství. V ročence města z roku 2010 se můžeme dozvědět o rekonstrukci Staroměstského náměstí a divadla.³⁶ Vzniká zde spousta míst pro volnočasové aktivity. Spravovány jsou parky, volnočasové areály a jsou zaváděny cyklostezky vedoucí uvnitř města i z města. Na druhé straně vzhled města určují i stále rozrůstající se budovy Škoda Auto a obchodních domů. Počet obyvatel přesáhl 50 000.

³⁵ DONÁT, Josef. *Boleslav po sametu*. Mladá Boleslav, 2009, s. 23–29

³⁶ ŠUBRT, Pavel. *Ročenka statutárního města Mladá Boleslavi: zpráva o činnosti města v roce 2010*. Mladá Boleslav: Statutární město Mladá Boleslav, 2011

2 Vybrané umělecké a kulturní objekty v Mladé Boleslavi

V této kapitole jsou popsány některé objekty, které jsou součástí Metalové cesty.³⁷

2.1 Boleslavský hrad

Mladoboleslavský hrad stojí na špičce trojúhelníkového skalnatého útvaru vysoko nad soutokem řeky Jizery a potoku Klenice. Jeho původ spadá až do 10. století, kdy zde existovalo hradiště a základy hradu byly původně dřevěné. Ve 14. století byl hrad přestavěn na kamenný gotický. Gotické uspořádání si bezmála zachoval po mnoha přestavbách a zásazích do současnosti. Hrad sloužil jako sídlo knížat, později šlechty. V jeho držení se v té době vystřídaly rody Markvarticů, Michalovců, Krajířů z Krajku. Na počátku 16. století se hrad dočkal renesanční přestavby, kterou se také částečně honosí dodnes. Poté co bylo město vykoupeno z poddanství, koupil hrad rod Lobkoviců. Špatně se na něm podepsala třicetiletá válka, kdy byl velmi poškozen a od té doby chátral až do druhé poloviny 18. století. V té době jej získal Josef II. a nechal zde zbudovat vojenská kasárna. Kasárna tu byla až do 2. světové války. Tehdy si přisvojili objekt nacisté a sloužil jim jako místo, odkud bylo židovské obyvatelstvo deportováno do koncentračních táborů a kde se na sklonku války dokonce připravovali členové Hitlerjungend. Po válce hrad spravovala opět vojenská správa. Následně tu byl zřízen i sklad textilu. Až v roce 1972 byl vymezen pro kulturní prostory města.³⁸ V současné době se v něm nachází městské muzeum se stálou expozicí, která představuje historii města od 18. do 20. století. Na expozici volně navazuje výstavní část vyprávějící o dějinách regionu a jmenuje se Venkov v proměnách času. Také jsou zde místnosti pro obměňující se krátkodobé výstavy.

Mladoboleslavský hrad má spíše nepravidelný půdorys. Půdorys je totiž částečně přizpůsoben skalnímu útvaru, na kterém hrad stojí, ale je to hlavně tím, že mnoho částí bylo postupně přistavováno. Přistavování lze rozdělit do tří etap: nejstarší část tvořil objekt nejbližší špičce trojúhelníkové skály, tedy na její jižní straně. V té době měl hrad dvě věže, které se zachovaly, a parkán s cimbuřím. Východní křídlo bylo zřejmě celé postup-

³⁷ Metalovou cestou se práce zabývá více níže, v kapitole číslo 3.

³⁸ BARTÁK, F., ŠTEFFEK. Po stopách minulosti v obraze města. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 137–139

ně přestavěno později. Západní křídlo je ovšem nejmladší. Přistavěno bylo teprve na přelomu 19. a 20. století, konkrétně v letech 1890 a 1910, kdy tu již byla kasárna.³⁹

Zdivo hradu je masivní, což odpovídá původnímu gotickému slohu. Na pohled není hrad výrazně umělecky zdoben. Jeho vzhled odpovídá funkci. Okolo hradu jsou i nyní patrné hradby spolu s parkánem. Je vidět strohost průčelí s malými okny. Po stranách jsou 2 krychlové zastřešené věže. Nádvoří je celkem prostorné. Na svém východním křídle má zaklenuté arkády, které jsou dnes zasklené. Poslední patro horních arkád je snížené. Pod hradem bylo rozsáhlé sklepení. Původně se do hradu vcházelo vstupní brankou ve skále z jižní strany. Současná hlavní brána je nyní z druhé strany a vznikla v době, kdy se město začalo více osidlovat. K ní byla vytvořena příjezdová cesta.⁴⁰

2.2 Městský palác Templ

Městský palác Templ je jednou z nejstarších budov v Mladé Boleslavi. Byl dostaven přibližně v roce 1493 jako sídlo tehdejšího boleslavského hejtmana. Nachází se na západní straně skalního úvaru nedaleko Mladoboleslavského hradu, v dnešní Krajířově ulici. Jeho pozice odpovídá obranné funkci, protože kolem něj také vedly hradby a svým umístěním je z něj vidět do dalekého okolí. Vzhled si dodnes zachoval pozdně gotický. Následné malé přestavby naštěstí příliš jeho ráz nezměnily. Půdorys odpovídá víceméně obdélníku, přičemž některé přilehlé části, například věž, která propojovala svým točitým schodištěm patra, nebo vstupní předsíň a pár přistavěných místností kolem, se nedochovaly. Vchod do objektu je z jeho východní strany, tedy ze strany od náměstí. Později bylo náměstí obestavěno domy i v druhé řadě a Templ byl kolem téměř zastavěn. Dodnes k němu z náměstí vede velmi úzká ulička mezi přilehlými domy zvaná Myší díra. Kdysi se dalo z paláce sejít po schodišti ze skály až do údolí, kde protéká Jizera. Palác má celkem 3 patra. Z předsíň se zachoval sedlový portál se zatočenými pruty z doby vzniku paláce. Ve středu objektu se nachází bývalá kaple sv. Vojtěcha. Tato kaple zde stála sama již na počátku 14. století, po husitských válkách však utrpěla značné škody. Nebyla to veliká kaple, nicméně byla bohatě zdobena. Některé části kaple se přesto dochovaly, tak-

³⁹ BARTÁK, F., ŠTEFFEK. Po stopách minulosti v obraze města. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 140

⁴⁰ Kolektiv autorů. *Městský palác Tepml, historie a současnost*. Mladá Boleslav: Kulturní středisko svět, 2002, s. 3–28

že si ještě dnes můžeme prohlédnout její křížové klenby, které se sbíhají do konsol zobrazující lidské tváře. Také se téměř v celé budově zachovaly dveřní portály s gotickými lomenými oblouky a gotickou výzdobou, někde i s původními dveřmi. Objektu se v roce 1488 ujal Jan Císař z Hliníka, který jej přestavěl na palác pro své účely obývání. Dnes je Templ využíván městem jako prostor především pro výstavy nebo jiné kulturní akce, komorní koncerty a podobně. Nachází se tu i stálá expozice nesoucí název „*Templum historicum et archeologicum boleslaviense*“⁴¹ a slouží jako interaktivní archeologická a historická výstava s atrakcemi pro děti.⁴²

2.3 Staroměstské náměstí se Starou radnicí

Staroměstské náměstí v Mladé Boleslavi je ve tvaru trojúhelníku, přičemž jeden z jeho vrcholů míří k Boleslavskému hradu. Tato část byla obydlena již od počátku vzniku města. Úplně prvotní základ místu dalo hradiště, které se zde nacházelo přibližně kolem 10. století. Místo je na vyvýšeném skalnatém podloží. Je tedy patrné, že toto místo bylo zvoleno strategicky. Strmé skály bránily potencionálnímu nepříteli ve snadném příchodu a zároveň zde byl výhled do širokého okolí. Jen ze severní části je mírné sestupování do nížiny. Náměstí je obklopeno městskými domy, které tu postupem času vznikaly již od počátku města. Nejstarší z dnes stojících domů pocházejí z 15. a 16. století. Prameny uvádí, že byly nejprve dřevěné. Postupně se přestavovaly na kamenné a cihlové. Dnes jsou výraznou ozdobou náměstí původní barokní štíty měšťanských domů.⁴³ Za zmínku stojí rodný dům Františka Gellnera, který v roce 1927 přestavěl architekt Jiří Kroha. Stejný architekt postavil na Staroměstském náměstí i secesní stavbu hotelu Věneč s moderní terasou v nejvyšším patře.⁴⁴ Pod náměstím se v nedávné době zpřístupnila část jeho podzemí. Tvoří jej především sklepy, které vedly z domů. V současné době je celé náměstí nově opraveno. Přibyly na něm interaktivní atrakce, sochy od Veroniky Kudláčkové Psočkové a model Jizery zobrazující její tok a dokumentující města, kterými řeka protéká.

⁴¹ Templ, Městské palác Templ. *Kultura Mladá Boleslav a.s.* [online], 2011 [cit. 15.2.2015]. Dostupné z: <http://www.kulturamb.eu/templ>

⁴² Kolektiv autorů. *Městský palác Templ, historie a současnost*. Mladá Boleslav: Kulturní středisko svět, 2002, s. 3–28

⁴³ MĚSTECKÁ, Sylva. *Boleslavský uličník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavsko, 2006, s. 10

⁴⁴ Žáci z gymnázia Dr. J. Pekaře: *Jak se žije domům: komunitní projekt Gymnázia Dr. Josefa Pekaře a Muzea Mladoboleslavsko : historie a současnost pěti domů na Staroměstském náměstí v Mladé Boleslavi*. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavsko, 2011.

Skvostem je Stará radnice, která ukončuje severní část náměstí na druhé straně od hradu. Je to renesanční budova, která byla postavena pod vedením pro město významného architekta Mattea Borgorelliho v letech 1554–1559.⁴⁵ Některé prvky jsou ale i pozdně gotické, například okna hlavní věže. Tehdejší majitel Kunrát Krajčů z Krajku si tohoto architekta velmi oblíbil, a tak se s jeho jménem setkáme i u dalších budov cenných pro Mladou Boleslav. Jedná se o stavbu s půdorysem do písmene L, přičemž kratší strana je užší. K delší straně je připojena hlavní, hranatá věž, která byla ale v současné podobě přistavěna později, konkrétně v roce 1779. Její střecha je nyní plechová s bání s lucernou a makovicí. V místě dotyku křídel je vestavěna válcovitá věžička s točitým schodištěm s malými čtvercovými okénky podél schodů spojující patra. Nad průchodem, vedoucím z náměstí ke kostelu Nanebevzetí Panny Marie, který je součástí zakončení hlavní budovy, je balkón, na němž byla v minulosti vyhlašována různá důležitá rozhodnutí pro město. Průčelí směrem dovnitř náměstí je vyzdobeno bohatým sgrafitem s náboženskými náměty, které se týkají antických a biblických výjevů – vyobrazují světce a antické bohy. Uvnitř radnice je zachovalý renesanční sál. Jeho dominantou je klenutý bohatě zdobený štukový strop s kazetami – štuky jsou provedeny ve tvaru pravidelných kazet. I další původní prvky v interiéru byly v minulém století obnoveny nebo opraveny, například renesanční portál s profilovanou římsou s vyobrazením lva - městského znaku. V roce 1939 byly k objektu přistavěny dvě nové křídla pro prostory úřadů.⁴⁶ V roce 1941 byla znovu odkryta a opravena sgrafita na průčelí radnice. Pohledem na ně se tak můžeme těšit i dnes.⁴⁷

2.4 Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Kostel Nanebevzetí Panny Marie je další z nejstarších budov ve městě. Původně na jeho místě stál kostel dřevěný, a to už koncem 10. století (zmiňuje se o tom i Hájkova kronika), takže byl založen přibližně spolu s hradem. Zsvěcen byl Matce Boží. Na jeho úrovni se tehdy vcházelo na předměstí a opět se zde tyčily hradby i s bránou. Později za ním začínalo tzv. Nové město. Vzhled, který můžeme obdivovat i dnes, získal na začátku

⁴⁵ Staroměstské náměstí. *Metalová cesta, infocentrum Mladá Boleslav*. [online], [cit. 16.2.2015]. Dostupné z: <http://www.metalovacesta.cz/cs/metalova-cesta-mladou-boleslavi/staromestske-namesti.html>

⁴⁶ BARTÁK, F., ŠTEFFEK. Po stopách minulosti v obraze města. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 145

⁴⁷ VACEK, Stanislav. *Mladá Boleslav od minulosti k současnosti*. Mladá Boleslav: Klub českých turistů, 1990, s. 16

14. století. Doba vzniku napovídá, že jde o stavbu gotickou. Gotickým stylem se pyšní většina kostela, avšak zvláštností je výrazné mladší barokní průčelí, za kterým se kostel jakoby schovává. Střecha kostela je sedlová, uprostřed na hřebeni střechy nad hlavní lodí s malou pozdně barokní vížkou se zvoničkou (tzv. sanktusník). Kostel má hlavní loď a dvě lodě postranní. Výška lodí sahá do stejné úrovně, což je typické pro tzv. síňový nebo halový kostel. V té době bylo na stavbu takového typu kostela zapotřebí zvláštního povolení, které v roce 1406 dostalo město Mladá Boleslav od panovníka Václava IV. V roce 1566 byl kostel obohacen o síňovou klenbu se žebry. Apsida s presbytářem byly řešeny hvězdovou klenbou zřejmě již o sto let dříve, jak prozrazuje štít na klenáku. V roce 1566 byla upravena i okna – byla snížena a přidaly se do nich kružby. Jedna kružba má v sobě kalich, což svědčí o tom, že kostel byl dokonce majetkem husitů a to i za dob českobratrských (přibližně od 15. století až do doby pobělohorské). V období protireformace se stal katolickým. O velkou část investic do oprav kostela se zasloužila zdejší mecenáška Kateřina Militká. Díky ní vznikla především renesanční kruchta a dvě kaple - nalevo a napravo od vchodu mezi opěrnými pilíři. Svědčí o tom i její jméno napsané na levé stěně empory u hlavního vchodu spolu se zobrazením erbu rodu Krajířů z Krajku. Stěna je navíc ozdobena sgrafitem a polychromována. Na stejné stěně ale u presbytáře se nachází nástěnná malba s portréty v pozadí s Kateřinou Militkou, členy rodu Krajířů z Krajku a rodiny Markéty Bettingarové, která nechala tuto fresku zhotovit.⁴⁸

Presbytář je oproti hlavní lodi vyvýšen. V něm se nachází gotický portál a za ním je vchod do sakristie. Sakristie byla přistavěna až po požáru, který vznikl v blízkém židovském městě v roce 1702, kdy se do oprav kostela pustil Vlach Mikuláš Rossi ze Švýcarska. Tento stavitel si velmi oblíbil italské baroko při svém pobytu v severní Itálii. Jeho zásluhou má kostel zmiňované výrazné barokní průčelí. Přistavěná k němu byla i předsíň hlavního vchodu, před kterýmž z obou stran stávaly barokní sochy, vpravo sv. Jan Nepomucký a vlevo sv. Karel Boromejský. Podstavce od těchto soch, které tam jsou dodnes, nesou iniciály C R – Carolus Rossi. Nahoře na tympanonu průčelí je pečlivě zhotovená jemná plastika zobrazující Korunování Panny Marie. Dalšího zásahu se kostel dočkal v roce 1822, kdy vydal tehdejší císař František I. nařízení o přesunu patrona města

⁴⁸ BARTÁK, F., ŠTEFFEK. Po stopách minulosti v obraze města. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 151–152

na vlastní lavici. Proto byl postaven nový neogotický oltář s výjevem Nanebevzetí Panny Marie namalovaný Josefem Lexou a vyřezávaný od Josefa Kampeho.⁴⁹

Pod kostelem se nachází také krypta, kam byli v 17. a 18. století pochováváni zdejší měšťané a do kostelní zdi jsou zazděné jejich náhrobky - některé ještě renesanční. Kostel má skleněné vitráže s postavami svatých, např. Cyrila a Metoděje.⁵⁰

V roce 1945 bylo město bombardováno a kostel tím značně utrpěl, zejména jeho střecha. Po válce až do začátku současného století probíhaly etapy oprav, které jsou patrné na současném stavu kostela.

Vedle kostela je přilehlá fara s podobnou historií a etapami oprav jako samotný kostel.⁵¹

2.5 Sbor českých bratří

Jak již bylo v nástinu historie města zmíněno, v Mladé Boleslavi bylo sídlo bratrských biskupů. Za přispění Arnošta z Krajku vznikla v roce 1554, na tehdejší Novém městě kousek od místa bratrského kláštera na Karmeli, budova velkého bratrského sboru jako shromáždění bratrů s biskupem a také jako poutní místo pro bratry ze všech zemí. Stavitelem byl Matteo Borgorelli z Milána. Pod jeho rukama vyrostlo unikátní renesanční dílo. Ovšem v roce 1602 byl sbor úředně zavřen a po bitvě na Bílé hoře 1620 byl definitivně zrušen. V roce 1624 byl kostel zasvěcen sv. Václavovi, stěny byly přetřeny na bílo, aby nepřipomínaly nic původního, ale kostel nebyl příliš navštěvován. V roce 1787 byl prodán k vojenským účelům. Vojenská správa zde udělala sklad a prostory si k tomu přizpůsobila. Sbor chátral. Až na přelomu 19. a 20. století sbor konečně odkoupilo město a začalo ho opravovat pro muzejní účely. Byla zrestaurována břidlicová střecha a byly odkryty renesanční nástěnné malby.⁵²

Jedná se o trojlodní renesanční stavbu basilikálního typu s nápaditými gotickými prvky. Presbytář směřující na východ je stejně široký jako hlavní loď. V presbyteriu jsou vložena tři výrazná vysoká lomená okna s kružbou gotického stylu. Přesně nad nimi se

⁴⁹ BARTÁK, F., ŠTEFFEK. Po stopách minulosti v obraze města. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 155

⁵⁰ Tamtéž, s. 156

⁵¹ Římskokatolická farnost - arciděkanství Mladá Boleslav: *Arciděkanství Mladá Boleslav: Arciděkanství Panny Marie*. [online], 2007, [cit. 6.2.2015]. Dostupné z: <http://www.farnost-mb.cz/Historie/Arcidekanský-kostel-Nanebevzetí-Panny-Marie>

⁵² HERČÍK, Karel. Čtení o Mladé Boleslavi. 2. rozšířené vyd. Mladá Boleslav: Kultura města Mladá Boleslav, 2010. ISBN 978-80-254-8459-3, s. 18–20

nachází malá kruhová okna. Průčelí je prosté s malým lomeným obloukem, zaklenutými okny a nad nimi uprostřed je jedno kulaté okno. Nahoře je štít na okrajích s volutami. Vstupní portál je neprofilovaný, prostý, nahoře lomený a v nynějšku s kovovými dveřmi. Po stranách vedlejších lodí jsou vsazena opět lomená menší okna. Lodě měly původně křížovou klenbu, ale tato klenba byla vojáky odstraněna, protože se obávali její případné nestability. Nyní je zakončení nejednotné. Křížová klenba je patrná do své dolní poloviny a pak na ni volně navazuje klenba kombinovaná, spíše hvězdicovitého rázu. Presbyterium bylo vyřešeno valenou klenbou s lunetami, které se sbíhají do konsoly a jsou zakončené kapkami. Kasety lunet jsou hojně vyplněny malbou figurálních a rostlinných motivů. Pod nimi, v prostorách mezi rozměrnými okny, jsou erby osobností, které zřejmě měli s budovou co dočinění, například poslední z Krajířů Adam z Krajku se svou ženou Martou. Malby jsou doplněny citáty z bible, texty žalmů a jiných liturgických nápisů, jež jsou napsány gotickým stylem písma.⁵³

Dnes budova slouží muzejním účelům, jako výstavní a zároveň i hudební prostor, protože je v něm znamenitá akustika.

2.6 Karmel

Jedná se o místo pojmenované po pohoří, které se nachází v Izraeli a zmiňováno je v Bibli. Karmel se skládal z minoritského kláštera a kostela sv. Bonaventury, který je součástí budov kláštera a uzavírá celý komplex do čtyřúhelníku. Jeho doba vzniku není stoprocentně zjištěna, ale hovoří se přibližně o padesátých letech 14. století. Za husitských válek byl objekt ale bohužel pobořen a vylidněn. Ke svému štěstí se budovy dostaly v roce 1496 do správy českých bratrů. Ti prostor opravili a rozšířili. Zbudovali zde svůj malý sbor, školu, tiskárnu, špitál a celkové své zázemí. Na přelomu 14. a 15. století se z místa stává sídlo nejvyššího biskupa českých bratrů. Mladá Boleslav se začalo díky tomu nazývat „Bratrský Řím“. Konaly se tu shromáždění bratrů ze všech zemí. Po bitvě na Bílé hoře se o objekt vedly spory, například si klášter nárokovali karmelitáni, kteří tvrdili, že název místa souvisí s nimi. Nakonec se v roce 1633 rozhodlo, že bude navrácen do správy minoritům. Ti však v Mladé Boleslavi vydrželi do roku 1784, poté zde jejich řád zanikl. V roce 1785 Karmel získali piaristé, kteří se sem přemístili z nedalekých Kosmonos především kvůli vzdělávání. Do tehdejší jednopatrové budovy vedle

⁵³ BARTÁK, F., ŠTEFFEK. Po stopách minulosti v obraze města. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 145–147

kostela sv. Bonaventury přestěhovali své latinské školy a vzniklo zde gymnázium. To tu bylo oficiálně až do roku 1868, kdy pro něj byla postavena budova na Komenského náměstí, ale piaristé jej udržovali až do roku 1882. V té době kostel sloužil pro bohoslužby jen žákům středních škol a v klášteře bydlel pouze rektor, škola se stala majetkem státu. Budova školy se v roce 1902 dočkala velmi rozsáhlé přestavby a rozšíření. Vzniklo tu velmi moderně vybavené vzdělávací centrum. Dodnes je tu v přistavěné budově hned vedle komplexu bývalého kláštera Střední integrovaná škola. Celý komplex budov byl v průběhu 20. století výrazně opraven. Kostel je v současné době odsvěcen a slouží ke ko-morním akcím, svatbám, koncertům a podobně. V bývalém klášteře vzniklo centrum i volnočasového vzdělávání. V roce 2000 byla v blízkosti objektu postavena moderní, z velké části prosklená budova Vysoké školy Škoda Auto. Vysoká škola byla podzemní chodbou propojena s klášterem a prostory bývalého kláštera jsou i nadále částečně využívány pro vzdělávací účely. Tyto stavby spolu s okolím jsou součástí Vzdělávacího centra Na Karmeli.⁵⁴

Komplex kláštera je napohled spíše architektonicky strohý. Je to dvoupatrová budova o čtyřech křídlech, včetně přilehlého kostela, na sebe navázaných do tvaru čtyřúhelníku. Pod sebou má budova podzemí se sklepením. Uvnitř objektu se nachází rajský dvůr. Na západní straně, naproti kostela sv. Bonaventury, je přistavěna čtyřhranná věž, která zasahuje do vnějšího dvora. Na ní můžeme pozorovat vrytý letopočet 1583, byla tudíž postavena již za rozkvětu české renesance. V interiéru kláštera jsou dochované původní části. Jedná se především o vstupní portály dveří a křížovou klenbu v přízemí či jiné. Ostatní části jsou spíše zmodernizovány pro účely vzdělávacích prostorů a kanceláří, ovšem citlivě k objektu. Kostel sv. Bonaventury vnikl současně s klášterem, avšak svou dnešní podobu si uchoval z přestavby v letech 1675 až 1711 za vlastnictví minoritů. Je to jednolodní stavba na obdélníkovém půdorysu. Presbytář je snižený, strany závěru kostela mají tvar poloviny pravidelného osmiúhelníku a nad ním vystupuje malá vížka. Průčelí je bohatěji zdobeno. Má římsu doléhající na antické hlavice. Štít je celkem vysoko vyzdvižen až nad úroveň samotné střechy, jeho strany zakončují voluty, mezi nimi jsou opět polosloupky a prostor uvnitř štítu byl určen pro obraz, zakončen je nahoře trojúhelníkem. Po stranách kostela jsou tři vysoká okna. Mezi okny jsou mohutné polosloupky

⁵⁴ BARTÁK, F., ŠTEFFEK. Po stopách minulosti v obraze města. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 160–161

(tzv. pilastry), které obklopují a spoluvytvářejí výklenky zvané niky. Klenba uvnitř kostela je valená s lunetami, nahoře s bohatou štukovou výzdobou.⁵⁵

Dům tiskárny se zachoval přibližně v původní podobě z roku 1518. Je to jednoduchá, obdélníková, jednopatrová budova s mansardou střechou.⁵⁶

2.7 Výstaviště a blízké okolí

V době před vznikem parku Na Výstavišti byla původně na jeho místě „Šámalovská“ zahrada a cvičné pole rolnické školy. Jednalo se o dobu na začátku 20. století před rokem 1912. V tomto roce se zde konala Severočeská výstava hospodářská a živnostensko-průmyslová projektovaná architektem Františkem Jandou. Jeho úpravy na tomto místě daly základ budoucímu parku. Tehdy tu byl postaven kruhový altán s dvěma sochařskými plastikami po stranách, které se zachovaly dodnes. Altán je v současné době přetvořen na restauraci, ale svůj původní ráz si zachoval. Vzhled Výstaviště byl dokončen roku 1927. Tehdy se tu konala krajinářská výstava. Dosud nám ji připomíná fontána uprostřed se sochou „Dívčí akt“ od sochaře Karla Kotrby, která k této příležitosti vznikla. Na této výstavě se podílel i známý architekt působící hojně i v Mladé Boleslavi Jiří Kroha. Po tomto roce tu zůstaly 2 rovnoběžné cesty přes celé prostranství a menší pravidelně hvězdovitě sbíhající se cestičky do hlavního prostoru parku a ubíhající do okolí. V roce 1928 zde přibyl realistický pomník Jana Ámose Komenského od Ladislava Šalouna.⁵⁷

V současné době je park z let 2012 až 2013 citlivě zrevitalizován.⁵⁸ V jeho okolí se nachází významná secesní budova patřící městskému divadlu z roku 1909. Exteriér divadla vznikl pod vedením Rudolfa Kříženeckého a Emila Králíka. Zvenku je budova dekorována s použitím zlacení, jiných kovů a skla. Do fasády jsou také vloženy keramické maskarony s různými tvářemi zdůrazňující rozmanitost divadelního umění. Na vrcholu nad vstupem do divadla se tyčí sousoší od Jana Štursy představující Probuzení národa a Vítězství umění. Slavnostní malovanou oponu s výjevem z boleslavského okolí i se znaky města vyhotovil malíř Theodor Hilšer. Postavy na oponě představují múzické a drama-

⁵⁵ BARTÁK, F., ŠTEFFEK. Po stopách minulosti v obraze města. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 161

⁵⁶ HERČÍK, Karel. Čtení o Mladé Boleslavi. 2. rozšířené vyd. Mladá Boleslav: Kultura města Mladá Boleslav, 2010. ISBN 978-80-254-8459-3, s. 108–110

⁵⁷ BARTÁK, F., ŠTEFFEK. Po stopách minulosti v obraze města. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 180

⁵⁸ ŠUBRT, Pavel. *Ročenka statutárního města Mladá Boleslavi : zpráva o činnosti města v roce 2010*. Mladá Boleslav: Statutární město Mladá Boleslav, 2013

tické umění. Uprostřed je antická múza Thálie se žezlem, podle níž se obraz na oponě nazývá Apothoéza Thálie. Interiér zařizovala proslulá vídeňská stavební firma zaměřená na divadla Ferdinand Feller a Edmund Helmer.⁵⁹

Impozantní je také budova dnešní Komerční banky z počátku 20. století nacházející se vedle divadla. Na první pohled nás mohou zaujmout její mohutné pilíře, které nesou štít této stavby.

Na druhé straně od divadla se nachází budova sokolovny postavená roku 1905 na návrh architekta Jana Kříženeckého v neorenesančním slohu. Před touto budovou se tyčí 2 obelisky a štít budovy zdobí jak jinak než plastika sokola. V roce 1974 tu byl vestavěn plavecký bazén.⁶⁰

Přes silnici ulice Palackého, naproti zmíněným budovám, se tyčí 2 budovy gymnázií, též z počátku 20. století. Jedno je osmileté, druhé čtyřleté. Čtyřleté gymnázium nese název po významném historikovi, který působil v Mladé Boleslavi, Dr. Josefu Pekaři.

2.8 Kroha: Průmyslová škola

Průmyslová škola je unikátní stavbou své doby. V letech 1923 až 1927 byla postavena podle návrhu avantgardního architekta Jiřího Krohy ve funkcionalistickém stylu. Jiří Vendelín Kroha (1893 - 1974)⁶¹ na této budově plně předvedl své dovednosti spojením funkčnosti a moderny.

Jiří Kroha zde opravdu myslel na všechny potřeby žáků a kantorů školy takového typu. Je zde spousta učeben přizpůsobených technickému vyučování, jsou tu kreslírny a modelovny, projekční a výstavní sály, laboratoře, vzorkovna, pokusné staveniště a dokonce i plavecký bazén. Pro zaměstnance jsou v prostorách budovy zařízeny i byty. Svého času – za doby, kdy škola vznikala, to byla nejdražší stavba na Českém území. Pro představu se suma za její postavení vyšplhala na 16,5 miliónů Kčs.⁶²

⁵⁹ HERČÍK, Karel. Čtení o Mladé Boleslavi. 2. rozšířené vyd. Mladá Boleslav: Kultura města Mladá Boleslav, 2010. ISBN 978-80-254-8459-3, s. 134–137

⁶⁰ BARTÁK, F., ŠTEFFEK. Po stopách minulosti v obraze města. In. TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974, s. 170

⁶¹ Tamtéž, s. 172

⁶² HERČÍK, Karel. Čtení o Mladé Boleslavi. 2. rozšířené vyd. Mladá Boleslav: Kultura města Mladá Boleslav, 2010. ISBN 978-80-254-8459-3, s. 146

3 Metalová cesta – naučná stezka Mladou Boleslaví

Metalová cesta je naučný projekt, který představila Mladá Boleslav návštěvníkům v roce 2011. Je to stezka vedoucí kolem významných objektů ve městě, která je dlouhá přibližně 4 km. U každého zastavení je panel nesoucí informace o místě, na kterém se právě nacházíte. Panel uvnitř obsahuje dynamo, jež zájemce může roztočit pomocí klíčky. Tím dodá energii zvukovému zařízení zabudovanému též v panelu. Posluchač si může zvolit z nabídky tlačítek vyprávění o okolnostech vztahujících se k místu a k objektu, o nichž chce slyšet. Myšleno je i na děti, pro které je připraveno přizpůsobené zjednodušené vyprávění.

Název Metalové cestě daly bronzové sošky zhotovené přímo k tomuto projektu. Sošky ztvárňují osobnosti vztahující se k místu, nebo nějaký typický předmět pro dané místo. Zmíněné sošky zhotovila kovářská dílna Davida Szalaye. Tento sochař má svérázný umělecký rukopis. Postavy jsou protáhlé, působí pohyblivě, skoro s karikaturními zjevy. Sošky většinou doplňuje i kovový model budovy příslušné danému místu.

Stezka spojuje 12 zastavení. Další informační panely stejného typu jsou na dalších třech místech na okrajích Mladé Boleslavi. Naučných bodů je tedy zatím celkem patnáct, plánuje se ale ještě rozšíření. Dvanáct navázaných panelů v centru města obsahuje následující objekty: Škoda Auto Muzeum, Výstaviště, Průmyslová škola, Českobratrské náměstí, Na Karmeli, Komenského náměstí, Staroměstské náměstí, Templ, Hrad, Židovský hřbitov, Zimní stadion a kostel sv. Havla. K těmto místům je vytvořena Infocentrem Mladé Boleslavi mapka. Na mapce jsou místa očíslována (číslo 1 v ní náleží Škoda Auto Muzeu a končí se kostelem sv. Havla) a spojena v trasu. Ostatní dosavadní 3 zastavení mimo tuto trasu patří Michalovicím (kde je zřícenina hradu Michalovické putny), Letišti a Klinice Dr. Pírka, kde nás v jejím areálu mohou okouzlit kamenné plastiky vystavené pod širým nebem.

4 Doprovodný naučný program

4.1 Přiblížení umění pomocí vzdělávacích programů

Nejprve by bylo vhodné nastínit, k čemu vůbec umělecké dílo slouží, potažmo jakou jeho funkci bychom u něj měli najít. Podle definice Radka Horáčka bychom se měli na umělecké dílo dívat samozřejmě prvotně z estetického hlediska. Ovšem neměli bychom opominout i další důležitá hlediska. Umělecké dílo může nést totiž záznam různých informací, umělec jeho prostřednictvím svého díla může s divákem komunikovat, vyjadřovat své postoje, názory, dávat najevo své vyznání apod. Důležitou roli hraje také historicky-kulturní funkce. Dílo představuje objekt vytvořený lidmi, který má dobu a okolnosti vzniku a tedy nese historickou hodnotu, i když se třeba jedná o dílo stvořené nedávno.⁶³

Aby se lidé, zejména děti ve školním věku, naučili na umělecké dílo takto pohlížet, existuje takzvaná výchova uměním. Popisována je v knize Brána muzea otevřena. Jde v ní mimo jiné především o rozvoj vizuální gramotnosti a porozumění výtvarnému umění. Dále by mělo být přiblíženo umělecké řemeslo, dějiny umění a dědictví, které umělecké dílo představuje. Všechny tyto aspekty by měly být chápány v propojenosti a souvislostech. Výchova uměním využívá rozvoje kreativity k pochopení uměleckých děl. Není to tedy klasická výkladová forma vyučování, jak ho můžeme znát z běžných škol. Spojuje dostupné teoretické znalosti s praktickým využitím. Většinou se tato disciplína využívá přímo u zdroje – v místě, kde se umělecké dílo nachází a kde si ho účastníci mohou detailně prohlídnout.⁶⁴

Navést návštěvníka k odkrytí těchto aspektů uměleckého díla by měl specializovaný pedagog. Většinou se jedná o galerijního, nebo muzejního pedagoga, podle toho o jakou instituci se jedná a kde výuka probíhá. Každopádně by to měl být nějaký umělecky zaměřený pracovník.⁶⁵ Takový pracovník, animátor, galerijní pedagog apod., by měl lidem umění prezentovat jako něco zábavného a příjemného. Měl by to být průvodce uměním, restaurátor tvůrčího procesu vzniku díla, umělecký vychovatel, zprostředkovatel

⁶³ HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 1998. ISBN 80-7204-064-7, s. 24

⁶⁴ BRABCOVÁ, Alexandra. *Brána muzea otevřena*. Náchod: JUKO, 2003. ISBN 80-86213-28-5, s. 147-149

⁶⁵ HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 1998. ISBN 80-7204-064-7, s. 16

umění.⁶⁶ Funkcí institucí, které nabízejí umělecké předměty veřejnosti, je „zprostředkování a vystavování hmotných dokladů o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělání, výchovy a potěšení,“ jak zmiňuje Petra Šobánková.⁶⁷ Existuje několik druhů programů pro veřejnost. Radek Horáček je ve své knize *Galerijní animace a zprostředkované umění* rozděluje na teoretické, což jsou přednášky, odborné výklady, prohlídky, besedy a jiné, a praktické. Do praktických programů spadají ateliéry, praktické kursy apod. Dalším druhem programů jsou smíšené programy, které vycházejí z teoretických poznatků, ale jsou založené na praktické činnosti účastníka. Smíšenými programy mohou být například animace. Tyto programy jsou oproti teoretickým náročnější na pomůcky a prostor, který nezbytně využívají.⁶⁸ Všechny tyto programy postupuje proces edukace. Edukace je termínem cizího původu označující výchovně - vzdělávací procesy neboli vzdělávání. Metody pro edukaci mohou být slovní, názorně demonstrační a praktické. U plánování edukačních programů je důležité nejprve si stanovit cílovou skupinu a poté přejít k plánu edukačních aktivit. S aktivitami souvisí výběr výukových cílů, výběr činností a rozvržení edukační jednotky, důležitá je příprava pomůcek před programem a nakonec je zapotřebí rozmyslet si způsob hodnocení žáků během edukačního programu i po jeho skončení.⁶⁹

4.2 Vlastní doprovodný program

K teoretické části této bakalářské práce jsem vytvořila v rámci praktické části doprovodný vzdělávací program k projektu *Metalová cesta* za pomoci pracovního sešitu.

Pracovní listy obecně by měly plnit funkci aktivizující. To znamená, že by v účastnících měly vyvolávat zájem, měly by je bavit a zároveň poučit. Také by měly být v souladu se zákonitostmi vzdělávacího procesu.

Já jsem zvolila na materiál i na pomůcky jednodušší formu pracovních listů. Sešit složený z jednotlivých pracovních listů jsem poskládala a slepila výsledně do leporela pro snadnější manipulaci žáků během práce venku. Pracovní listy je možné vytisknout také černobíle z úspornějších důvodů. Žáci v tomto případě potřebují jen základní psací potřeby, tužku na kreslení a podložku.

⁶⁶ STUHLÍKOVÁ, Alice. *Profese galerijního pedagoga*. Brno, 2012. Disertační práce, s. 33-65

⁶⁷ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 1. vyd. ISBN 978-80-244-3003-4, s. 15

⁶⁸ HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 1998. ISBN 80-7204-064-7, s. 63

⁶⁹ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 1. vyd. ISBN 978-80-244-3003-4, s. 31-126

Při zhotovování pracovních listů jsem využívala především program Adobe Photoshop 6 (dále jen „Photoshop“) a Adobe Illustrator CS2 (dále jen „Illustrator“). Vycházela jsem ze zkušeností, které jsem nabyla v rámci předmětu Počítačová grafika 1 a Počítačová grafika 2, které jsem měla v současně studovaném bakalářském programu na vysoké škole. Ve Photoshopu jsem upravovala své fotografie a kresby. U fotografií jsem regulovala hlavně jas, kontrast a barvy. Vlastní kresby jsem v programu vystříhla, vybarvila a následně upravila podobně jako fotografie. V programu Illustrator jsem vytvořila samotné strany pracovního sešitu. V rámci tohoto programu jsem přidávala především text a textová pole, dále jsem vložila obrázky vytvořené ve Photoshopu. Jednotlivá zastavení u vybraných objektů jsem barevně odlišila.

O obsahových metodách se zmiňuje tento odstavec. Využívala jsem často metodu doplňování slov, na které je položena otázka. Také jsem využila obrázky – jak své ilustrace, tak fotografie, pro lepší vizuální představivost žáků. Aktivity jsem se snažila úměrně střídat tak, aby žáci chvíli přemýšleli a psali a následně si od psaní odpočinuli kreslením a podobně. Celkových osma zastavení jsem v pracovním sešitě zpracovala podobnou formou. Do pracovního sešitu jsem zahrнула mapu celé trasy a slovníček pojmů, s kterými se žáci v sešitě setkají.

V praktické části se zaměřuji na skupinu žáků výtvarného oboru základních uměleckých škol (dále jen „ZUŠ“) na druhém stupni, anebo na prvním stupni, kteří za sebou mají minimálně pět let na prvním stupni ZUŠ. Případně lze tento pracovní list použít i pro studenty víceletých gymnázií v rámci výtvarné výchovy. Rámcově vzdělávací program (dále jen „RVP“) pro základní umělecké školy rozděluje první a druhý stupeň výtvarného oboru, avšak nestanovuje pevně věk pro tyto stupně. Většina škol se opírá o zvyklost, že první stupeň ZUŠ začíná pro děti od sedmi let a druhý stupeň pokračuje od čtrnácti let. Děti mladší sedmi let v tomto případě spadají do tzv. přípravného studia výtvarného oboru. Ti, kteří jsou starší třinácti let, ale nemají za sebou absolvovaný první stupeň, jsou přiřazeni do tzv. přípravného studia II. stupně. Některé ZUŠ se však o věk neopírají, ale preferují dovednosti, které dítě vykazuje, a podle toho jsou děti přiřazeny do stupňů studia na ZUŠ. To znamená, že věk pro vytvořený doprovodný program v rámci této práce není přesně určený, ale mělo by se jednat o žáky ve věku přibližně od dvanácti do šestnácti let. Pracovní listy se týkají všeobecné základní výtvarné teorie, kterou by daní žáci měli dle RVP ovládat. Také se jedná o informace ohledně Mladé Boleslavi, které by žáci pohybující se v okolí tohoto města, měli znát. Program se váže na

projekt Metalová cesta. Na trase této naučné stezky Mladou Boleslaví jsou rozmístěny audiovizuální panely poskytující informace k zodpovězení otázek obsažených v pracovních listech. Čas na zvládnutí všech bodů v pracovních listech je určen na dvě hodiny.

Program jsem vyzkoušela na dvanácti žácích ZUŠ od dvanácti do patnácti let. Těmto žákům jsem nejprve dala vyplnit základní dotazník, který mi pomohl zjistit úroveň znalostí žáků v umělecké oblasti, co se týče názvosloví a odbornějších termínů, a také jsem zjistila, co žáci vědí o Mladé Boleslavi. Zároveň mě v dotazníku zajímalo, jestli se děti o tyto oblasti zajímají, včetně své budoucí možné kariéry apod.

Následně jsem prošla s nimi všechny zastavení Metalové cesty, které jsem vybrala a zpracovala do pracovních listů. Tyto listy jsem zhotovila v konečné verzi do harmonikově rozkládacích sešitů kvůli větší praktičnosti a lepší manipulaci pro žáky. Předem jsem žáky upozornila, aby si s sebou vzali podložku, ořezanou tužku na kreslení a základní psací potřeby. S žáky za doprovodu jejich paní učitelky ze ZUŠ jsme se sešli na prvním zastavení v pracovním sešitě – Na Výstavišti. Na úvod jsem žáky přivítala a stručně vysvětlila náplň programu, aby věděli, co je čeká. Přešli jsme k audiovizuálnímu panelu připravenému k projektu Metalové cesty, který pracovní sešit využívá na všech stanovištích. Tyto informační panely poskytnou žákům všechny potřebné informace pro řešení otázek v pracovním sešitě, s čím byli žáci opět předem obeznámeni. Hned po poslechu vyprávění z panelu mohli žáci vyplnit pár úvodních otázek. Následně jsme přešli podle plánu ke konkrétním objektům, které se nachází v areálu parku Výstaviště, nebo v jeho blízkém okolí. I dále jsme postupovali podle vytvořeného plánu v pracovním sešitě.

Žákům jsem byla k dispozici pro zodpovězení případných dotazů. Paní učitelka byla také ochotná se vším pomoci, ale v tomto případě, kdy jsem vedla skupinu spíše já, zasahovala méně a více pozorovala. Program jsme zakončili na nádvoří Mladoboleslavského hradu, kde jsme ještě nakonec ve zbylém čase s dětmi vedli diskuzi o celém programu a zhodnotili jsme jej. Většina žáků tvrdilo, že to pro ně bylo přínosné a příjemné zpestření.

Na každém stanovišti jsem stopovala čas, který byl potřebný k splnění všech úkolů. Nakonec na program postačila časová dotace dvou vyučovacích hodin. Dětem jsem rozdala ještě druhé dotazníky pro zhodnocení celého programu.

Všechny dokumenty jako jsou zmiňované pracovní listy, jsou v této práci přiloženy v přílohách. Dotazníkům je věnována následující podkapitola.

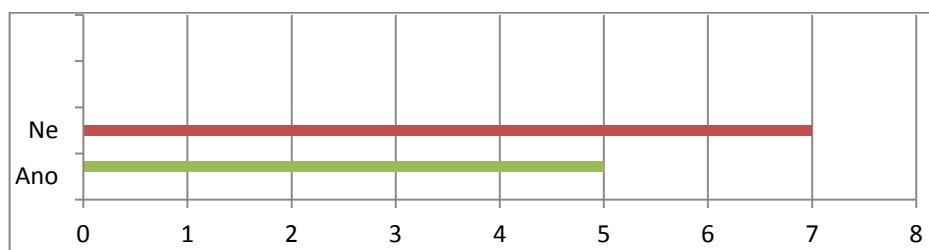
Na závěr musím přiznat, že i s věkovou skupinou, kterou jsem určila a s kterou jsme pracovala, není lehké vést pedagogickou činnost v terénu. Trochu mi dělalo problém uhlídat všechny děti, aby se věnovaly tomu, čemu jsem chtěla. Předpokládala jsem, že žáci ZUŠ budou více zaujati do uměleckého tématu, než ve skutečnosti byli. Má domněnka je taková, že příčina toho byla skutečnost, že se žáci výtvarné teorii v ZUŠ příliš nevěnují. Celkově ale musím konstatovat, že se program povedl bez větších a závažnějších komplikací.

4.3 Dotazníkové šetření k vlastnímu doprovodnému programu

Dotazník č. 1 (zakroužkujte správné odpovědi):

- 1) Učíte se na ZUŠ, nebo ve škole ve výtvarné výchově i uměleckou teorii a historii?

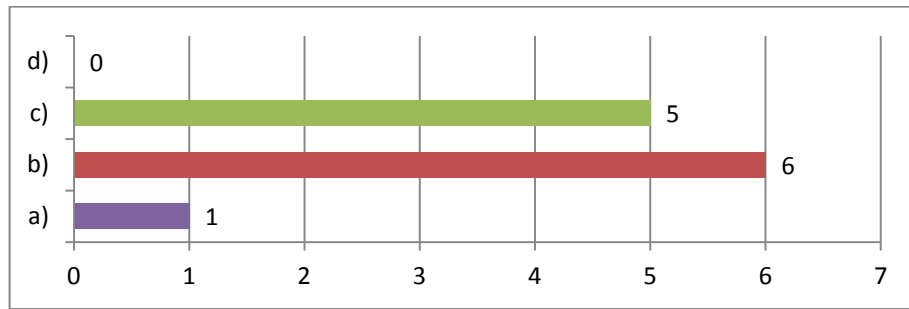
ANO / NE

Graf č. 1 – dotaz na uměleckou teorii a historii

Zjistila jsem, že žáci se teorii a historii umění ve školních zařízeních spíše nevěnují, jelikož 7 z 12 odpovědělo záporně.

- 2) Znáte a dokázali byste vysvětlit následující pojmy?: *secese, baroko, gotika, renesance, obelisk, morový sloup, maskarón, průčelí, sousoší, funkcionalismus, basilika, rotunda, klášter, expozice, kněžiště, portál, hlavní loď, vedlejší loď, plastika, štít, klenba, sgrafito, křídlo hradu, židovský hřbitov*
- .a) Ano, znám všechny./ b) Většinu znám./ c) Málakteré znám./ d) Neznám žádné.

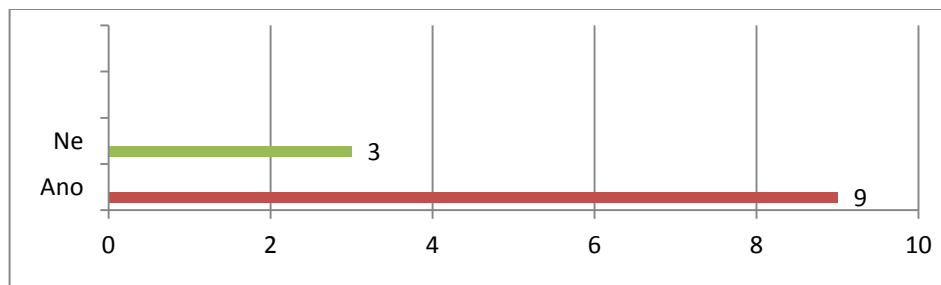

Graf č. 2 – dotaz na pojmy

Díky této otázce jsem si udělala představu o tom, jak na tom jsou žáci s terminologií ohledně uměleckých objektů. Všechny pojmy jsme jim během programu vysvětlila.

- 3) Víte o naučné stezce, která vede Mladou Boleslaví a jmenuje se Metalová cesta?

Ano / Ne

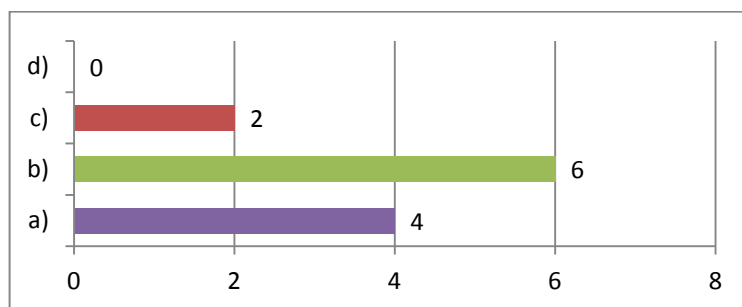

Graf č. 3 – dotaz na Metalovou cestu

Žáci znali název Metalová cesta a věděli, o co se jedná.

- 4) Znáte následující místa a budovy nacházející se v Mladé Boleslaví?: *Výstaviště, Mladoboleslavské divadlo, Průmyslová škola, Na Karmeli, Staroměstské náměstí, Mladoboleslavský hrad, Židovský hřbitov.*

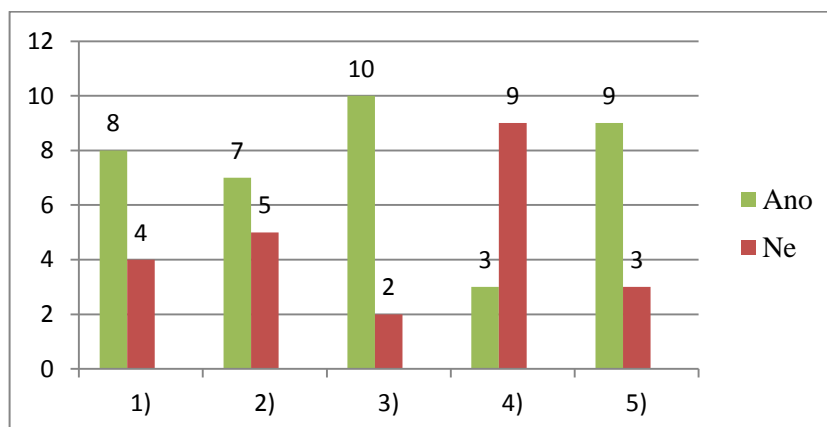
a) Ano, znám všechny./ b) Většinu znám./ c) Málakteré znám./ d) Neznám žádné.

Graf č. 4 – dotaz na místa a budovy

Dotazník č. 2 (*zakroužkujte správné odpovědi*):

- 1) Byl pro tebe program po Mladé Boleslavi příjemný a bavil tě? ANO/NE
- 2) Byl pro tebe přínosný a užitečný? ANO/NE
- 3) Dozvěděl ses něco nového a zajímavého? ANO/NE
- 4) Byl pro tebe pracovní sešit náročný? ANO/NE
- 5) Ocenil bys více takových hodin? ANO/NE

Graf č. 5 – dotazník po absolvování programu

Závěr

Cílem teoretické části této práce bylo vystihnout historické souvislosti spjaté s umělecko-kulturními objekty v Mladé Boleslavi a následně vybrané významné objekty popsat z uměleckého hlediska. V první kapitole jsem se zaměřila na širší historické události, které ovlivnily vzhled, vývoj a povahu města. Postupovala jsem chronologicky od prvních dochovaných zmínek o městě až do současnosti. Při líčení historie města jsem se opírala o dostupné literární zdroje především regionální literatury zejména od zdejších historiků, ale v potaz jsem vzala i obecnou historickou literaturu. Nebylo úplně snadné poskládat plynoucí události z více pramenů do souvislého textu. Prameny se často lišily, takže jsem si informace musela ověřovat i jinde (například v archivu) a poté sestavit chronologicky a logicky dané útržky z rozličných zdrojů v celistvý text. V druhé kapitole jsem se zaměřila na vybrané objekty s uměleckou, kulturní a historickou hodnotou. U každého objektu jsem na začátku konkretizovala jeho historii. Díky historickému kontextu jsem čtenáři vysvětlila vývoj popisovaného objektu nebo místa. Následně jsem jednotlivé pamětihodnosti popsal za pomoci odborného názvosloví a tím nastínila jeho vzhled a části. U popisu uměleckých objektů jsem vycházela z odborných zdrojů, jež se zabývají uměleckou terminologií a názvoslovím a vylučují obecně platné zákonitosti pro konkrétní druh stavby. Zaměřila jsem se na architekturu, výzdobu, zásahy například během oprav a na případné zajímavosti. Také zde jsem využívala literaturu věnovanou konkrétně daným objektům, opět většinou z dostupných regionálních spisů. U některých objektů nebyla sepsána dostačující literatura, s čímž jsem se potýkala. Často se u staveb nedochovali původní části a musela jsem hledat i v starších historických dokumentech. Samozřejmě jsem objekty zkoumala i vlastními smysly a snažila jsem se vyzorovat jejich zvláštnosti a zákonitosti.

Praktická část, obsahově vymezena v čtvrté kapitole práce, si dala za cíl vymezit postup tvorby doprovodného naučného programu a tento vytvořit. Postupovala jsem od nastínění teorie při tvorbě těchto edukačních programů, kdy mi pomohly literární zdroje zabývající se právě tímto tématem. Jednalo se spíše o novější knihy, často ze současného desetiletí, jelikož této tematice se autoři věnují nedlouho. Na tom se odrazilo i množství titulů. Bylo těžší sehnat literaturu tohoto druhu. Stručně jsem charakterizovala hlavní pravidla důležitá pro tvorbu takovýchto programů. Na základě těchto znalostí jsem vytvořila pracovní sešit k popsaným objektům, kterým se věnuji v druhé kapitole této práce

a které jsou součástí projektu města Mladá Boleslav nazvaného Metalová cesta, což je naučná stezka městem. Díky této stezce se účastníci vytvořeného doprovodného programu dozvědí všechny potřebné informace k doplnění otázek a úkolů v pracovních listech. Bohužel grafické úpravy mi nejsou příliš vlastní, takže jsem měla s vizuální stránkou pracovních listů trochu problém. Snažila jsem se ale vynaložit při jejich tvorbě maximální úsilí. Nakonec jsem se naučila v tomto ohledu nové dovednosti. Vlastní program jsem vyzkoušela na 12 žácích určené kategorie, což byla velká zkušenost. Naštěstí reakce žáků nebyly negativní a program dokonce ocenili.

Práce pro mě byla velikým přínosem. Obohatila jsem své znalosti o zmíněná témata, jež jsou pro mě velmi zajímavá. Vyzkoušela jsem si bádání v historických informacích a následně hledat a propojovat logické souvislosti mezi nimi. Procvičila jsem si popis uměleckých objektů a názvosloví ohledně nich. Praktická část pro mě byla velmi přínosná hlavně proto, že jsem si vyzkoušela pracovat s dětmi v terénu.

Seznam použité literatury

Primární literární zdroje:

- ANDĚL, Rudolf; KABÍČEK, Jan. *Hrady a zámky Libereckého kraje*. Liberec: Liberec Knihy 555, 2002. ISBN:80-86660-01-X.
- BRABCOVÁ, Alexandra. *Brána muzea otevřena*. Náchod: JUKO, 2003. ISBN 80-86213-28-5
- ČAPEK, Karel. *Mladá Boleslav, Lysá nad Labem, Nové Benátky*. Brno: Národohospodářská propagace Čech a Moravy, 1941.
- DAVID, Petr. SOUKUP, Vladimír. *777 kostelů, klášterů, kaplí České republiky*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství a vydavatelství Soukup a David, s. r. o., 2002. ISBN 80-7011-708-7
- DONÁT, Josef. *Boleslav po sametu*. Mladá Boleslav, 2009
- DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008, 178 s. ISBN 978-80-7277-358-9
- DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005, 366 s. ISBN 80-7277-274-0
- HERČÍK, Karel. *Čtení o Mladé Boleslavi*. 2. rozšířené vyd. Mladá Boleslav: Kultura města Mladá Boleslav, 2010. ISBN 978-80-254-8459-3.
- HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, 1998. ISBN 80-7204-064-7
- JONÁŠOVÁ, Bedřiška. *Páni z Michalovic*. Mladá Boleslav: Statutární město Mladá Boleslav, 2008, s. 10
- JUŘENA, Jan. Kasárna Tomáše Garrigue Masaryka na Jičínské ulici. In *Boleslavan, Měsíčník statutárního města Mladá Boleslav: Kapitoly z historie*. Mladá Boleslav: Magistrát města Ml. Boleslav, 2011
- Kolektiv autorů. *MLADÁ BOLESLAV - Městem a okolím*. Praha: ORBIS, 1996. ISSN 1210-9665. 5–6 s.
- Kolektiv autorů. *Mladá Boleslav, Lysá nad Labem, Nové Benátky*. Brno: Národohospodářská propagace Čech a Moravy, 1941.
- Kolektiv autorů. *Městský palác Tepml, historie a současnost*. Mladá Boleslav: Kulturní středisko svět, 2002

- MĚSTECKÁ, Sylva. *Boleslavský uličník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavsko, 2006.
- RUDOLF, Václav František. *Staré obrázky boleslavské*. 3. vyd. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavsko, 2013, ISBN 978-80-260-4193-1.
- TRTÍLEK, Vlastimil. *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku: sborník*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1974.
- STUHLÍKOVÁ, Alice. *Profese galerijního pedagoga*. Brno, 2012. Disertační práce.
- ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 1. vyd. ISBN 978-80-244-3003-4
- ŠUBRT, Pavel. *Ročenka statutárního města Mladá Boleslavi: zpráva o činnosti města v roce 2010*. Mladá Boleslav: Statutární město Mladá Boleslav
- VACEK, Stanislav. *Mladá Boleslav od minulosti k současnosti*. Mladá Boleslav: Klub českých turistů, 1990
- VÁŇA, Daniel. Zur Frage der Rüstungsproduktion in den Škodawerken bis zur Weltwirtschaftskrise (1859-1934). In: *Prague Papers on the History of International Relations*. Praha: Filozofická fakulta UK, roč. 1, 1997. ISBN 80-7308-093-1
- VLČEK, Pavel. *Encyklopedie českých zámků*. 3. vyd. Praha: Libri, 1997, 314 s. ISBN 80-85983-32-x
- VLČEK, P., SOMMER, P., FOTLÝN, D. *Encyklopedie českých Klášterů*. Praha: Nakladatelství Libri, 1998. ISBN 80-85983-17-6
- Žáci z gymnázia Dr. J. Pekaře: *Jak se žije domům: komunitní projekt Gymnázia Dr. Josefa Pekaře a Muzea Mladoboleslavsko : historie a současnost pěti domů na Staroměstském náměstí v Mladé Boleslavi*. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavsko, 2011.

Internetové zdroje:

- Staroměstské náměstí. *Metalová cesta, infocentrum Mladá Boleslav*. [online], [cit. 16.2.2015]. Dostupné z: <http://www.metalovacesta.cz/cs/metalova-cesta-mladou-boleslavi/staromestske-namesti.html>
- ŠUBRT, Pavel. *Ročenka statutárního města Mladá Boleslavi : zpráva o činnosti města v roce 2010*. Mladá Boleslav: Statutární město Mladá Boleslav, 2013

- Templ, Městské palác Templ. *Kultura Mladá Boleslav a.s.* [online], 2011 [cit. 15.2.2015]. Dostupné z: <http://www.kulturamb.eu/templ>

Sekundární literární zdroje:

- BENEŠ, Luděk et al. *Mladoboleslavsko v proměnách času*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997. 197 s. ISBN 80-85983-34-6.
- HERČÍK, Karel. *Mladá Boleslav: městem a okolím*. Praha: Orbis - Nakladatelský dům, 1996. 43 s. Země Koruny české. Regionální řada 1996. ISBN 80-235-0105-4.
- HERČÍK, Karel. *Čtení o Mladé Boleslavi*. 3. rozš. vyd. Mladá Boleslav: Kultura města Mladá Boleslav, 2013, 347 s. ISBN 978-80-260-4993-7
- FILIP, Jiří, ed. a JUŘENA, Jan, ed. *Boleslavica '12: vlastivědný sborník Mladoboleslavská*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Muzeum Mladoboleslavsko, 2012. 343 s. ISBN 978-80-86772-65-3.
- FÍŠERA, Zdeněk. *Hrady a tvrze na Mladoboleslavsku*. Mladá Boleslav: Okresní muzeum Mladá Boleslav, 2002. 160 s. ISBN 80-238-9436-6.
- KOŠŤAL, Vratislav a Košťálová, Renata. *Historická sídla Středočeského kraje: díl první, Mělnicko, Mladoboleslavsko a Nymbursko*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2013. 300 s. ISBN 978-80-87474-58-7.
- JEŘÁBEK, Josef, ed. *Mladoboleslavsko v boji a vítězství, v práci a budování, v květech a radosti: sborník*. Mladá Boleslav: Redakce čas. Mladoboleslavsko, 1958.
- Kolektiv autorů. *Boleslavica: sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavsko*. Praha: Středočeské nakladatelství, 1969- .
- Kolektiv autorů. *Dějiny obcí okresu Mladoboleslavského a Benátského*. Mladá Boleslav: Učitelstvo okresu, 1926. 256 s.
- Kolektiv autorů. *Mladá Boleslav: město, region*. Mladá Boleslav: Knihovna města Mladá Boleslav, 2001. 32 s. ISBN 80-238-8703-3.
- Kolektiv autorů. *Vlastivědný sborník okresu Mladoboleslavského: práce učitelstva okresu*. V Mladé Boleslavi: Učitelstvo okresu, 1920. 108 s.
- KNOB, Jan. *Mladoboleslavsko*. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1979. 192 s.
- SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl desátý, Boleslavsko. Vyd. 3., v Argu 1. Praha: Argo, 1997. 422 s. il. ISBN 80-7203-060-4.

- SENOHRÁBEK, Jiří a ROZKOŠNÁ, Blanka. *Židovský hřbitov Mladá Boleslav; Ex-pozice k židovským tradicím na Mladoboleslavsku*. Mladá Boleslav: Informační středisko Mladá Boleslav, 2004. 10 s. ISBN 80-254-2374-3

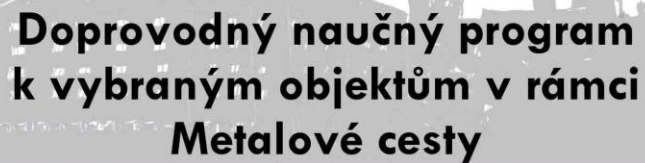
Seznam grafů

- Graf č. 1 – dotaz na uměleckou teorii a historii
- Graf č. 2 – dotaz na pojmy
- Graf č. 3 – dotaz na Metalovou cestu
- Graf č. 4 – dotaz na místa a budovy
- Graf č. 5 – dotazník po absolvování programu

Přílohy

Přílohy obsahují vypracování zmíněného pracovního sešitu k doprovodnému programu.

Doprovodný naučný program k vybraným objektům v rámci Metalové cesty

Milí návštěvníci,

vítejte na stezce Metalové cesty v historickém centru Mladé Boleslavi. Stezka vás s pomocí tohoto pracovního listu provede vybranými významnými památkami města. Mapku celé trasy naleznete na začátku sešitu. Celkem spolu navštívíme 8 důležitých objektů. Na každém stanovišti vás čekají úkoly, které vám pomohou dozvědět se něco o konkrétních místech. Za každou správně zodpovězenou otázku nebo splněnou úlohu získáte bod. Ti, kteří budou mít nejvíce bodů, si zaslouží odměnu, kterou si mohou vyzvednout v infocentru na Náměstí Míru, nebo vám může dát paní učitelka jedničku a podobně, podle uvážení vyučující. O místě vám napoví informační panely u každého stanoviště. Před řešením úkolů si vždy nejprve vyslechněte povídání z panelů, protože tam uslyšíte všechny potřebné informace k zodpovězení otázek. Všimněte si na nich i kovových soch, podle nichž se cesta jmenuje „metalová“ (metal= kov).

I. Výstaviště a blízké okolí (25 minut)

1. Po poslechu vyprávění z panelu zodpovězte následující otázky:

Jaká budova je na vršku panelu vedle sošky postavy?

.....

- a) Na začátku jakého století vzniklo Výstaviště:
- b) Jaký slavný sochař je autorem pomníku Jana Ámose Komenského :
- c) V jakém slohu je budova divadla:
.....

2. Přejděte k jednotlivým objektům dle mapky a průběžně spojte jednotlivé budovy s vyznačeným místem na mapce č. 1 na další straně. Všimněte si i soch, kolem kterých procházíte a vyznačte jich co nejvíce na mapce hvězdičkou. Zároveň na vás čeká u každého objektu pár dotazů na zodpovězení:

1) Pomník Jana Ámose Komenského:

- Najděte na podstavci údaj o vzniku pomníku a zapište.....

Bonus: Jakého slavného sousoší je autorem Ladislav Šaloun na Staroměstském náměstí v Praze?

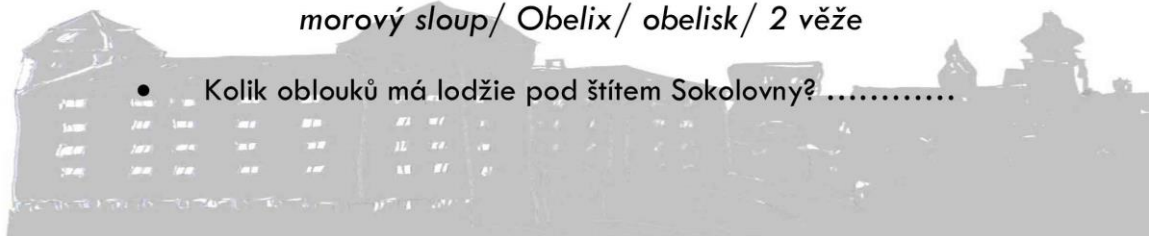
.....

2) Budova Sokolovny:

- Jak se říká sloupům, které jsou před touto budovou?
Zakroužkujte správnou variantu:

morový sloup/ Obelix/ obelisk/ 2 věže

- Kolik oblouků má lodžie pod štítem Sokolovny?

3) Městské divadlo:

- Načrtněte keramický maskarón z fasády divadla:

- Z jakého materiálu jsou socha a sousoší na průčelí budovy?
.....

4) Budova Komerční banky

- Vyberte správný typ průčelí budovy:

a)

b)

c)

5) Budovy gymnázií

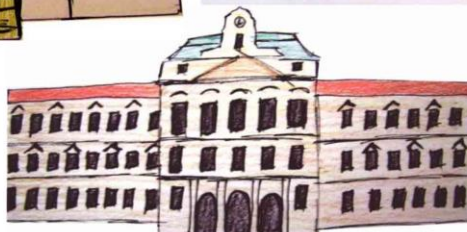
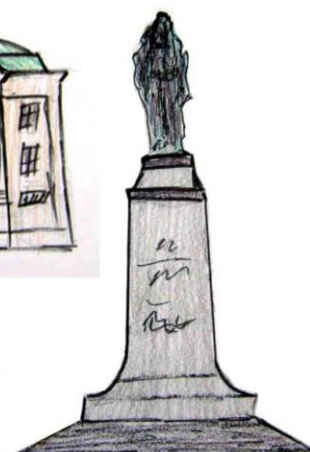
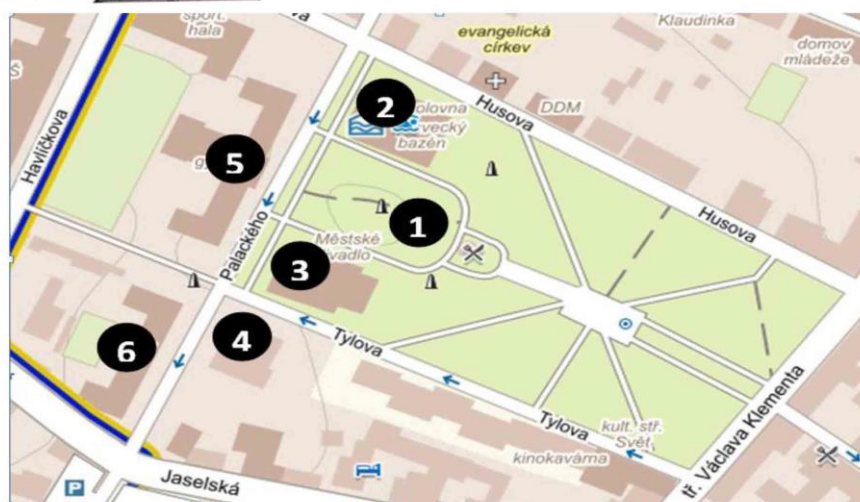
Po přechodu silnice ul. Palackého přiřad'te správně, u které budovy je rok 1903 a která nese bysty učenců:

- Osmileté gymnázium –
- Gymnázium Dr. Josefa Pekaře -

Mapka č. 1 .

Spojte objekty s čísly. Sochy, kterých jste si všimli, vyznačte hvězdičkou.

II. Průmyslová škola (5 minut)

Po poslechnutí vyprávění z panelu zapíšte rok vzniku a umělecký směr,
ve kterém je tato budova vystavěna:

.....

Jakého významného architekta pro Mladou Boleslav představuje
kovová soška na vršku panelu? Jiřího Vendelína _ _ _ _ _

III. Sbor českých bratrů (15 minut)

1. V jakém stavebním stylu je tato budova:

- a) v románském rotundovém
- b) v gotickém klášterním
- c) v renesančním basilikálním

2. K čemu slouží Sbor českých bratrů dnes?

.....

3. Zapište název současné expozice:

.....

4. Zakreslete typy oken:

Pokud je otevřeno, nahlédněte dovnitř a zodpovězte ještě tuto otázku:

5. Jak se nazývá prostor, kde naleznete barevné nástěnné malby (zakroužkujte správné):

hlavní loď / vedlejší loď / kněžiště / portál

Bonus: Kdo byli čeští bratři?:

a) členové tajné sekty

b) členové Jednoty bratrské, jedné z odnože protestanské (evangelistické) církve

c) členové Církve bratrské, pravoslavné (ortodoxní) církve

IV. Karmel (15 minut)

1. Zakroužkujte na mapce č. 2, v jaké budově byla tiskárna a v jaké původně bývalé gymnázium (piaristické, staré)?

2. Zakreslete půdorys kostela sv. Bonaventury do mapky č. 2.

3. Jaké školy se na tomto místě nacházejí dnes? Napiště:

.....
.....

Bonus: Kdo vynalezl knihtisk a v jaké době?

.....

Mapka č. 2

V. Komenského náměstí / Kostel Nanebevzetí Panny Marie (15 minut)

- Zastavení v rámci Metalové cesty je označeno podle blízkého Komenského náměstí, my se ale zaměříme na arciděkanský kostel Nanebevzetí Panny Marie vedle panelu.

1. Kombinací jakých stavebních slohů je tento kostel:

Průčelí:

Ostatní, zbylá část:

2. Co představuje vyobrazení na plastice na štítu?

.....

Nahlédněte dovnitř kostela, pokud to bude možné.

3. Zakreslete klenbu, která je uvnitř kostela

4. Kolik má kostel lodí?

.....

Bonus: Poznejte alespoň jednoho světce ve vitrážích a napište jeho jméno:

VI. Staroměstské náměstí se Starou radnicí

(15 minut)

1. Jak se říká technice výzdoby stěn, kterou najdeme na hlavním průčelí Staré Radnice?

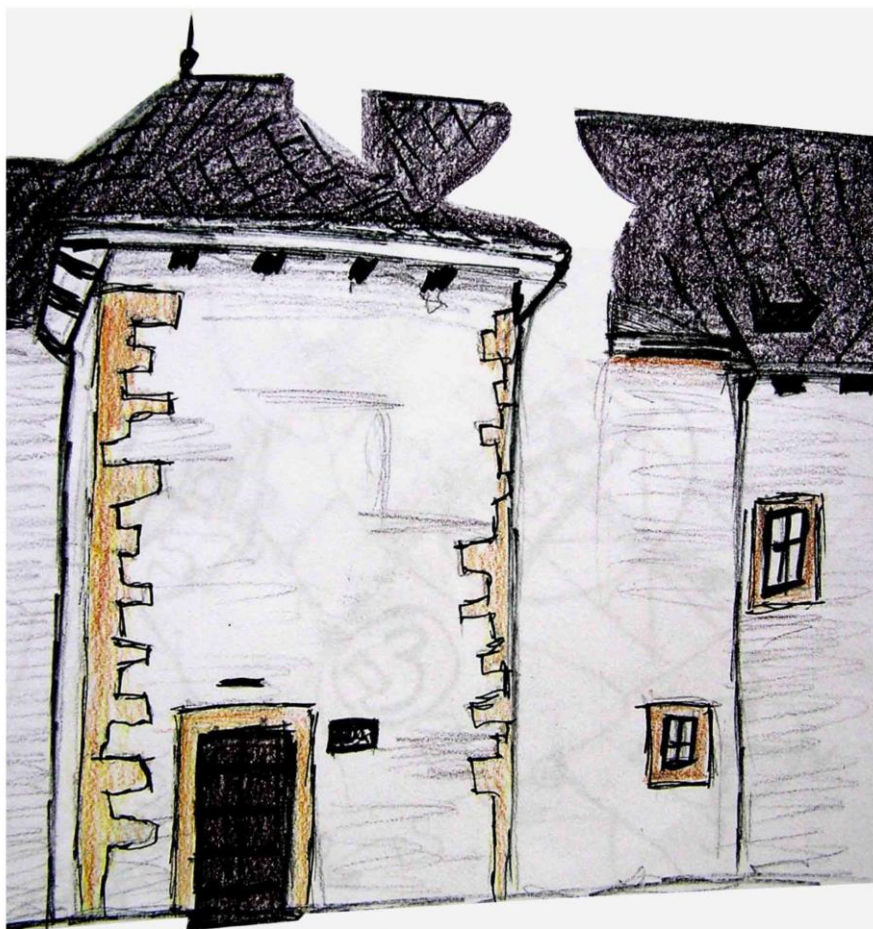
2. Najděte a označte na obrázku popiskem Gellnerův dům a hotel Věvec. Který architekt, s kterým jsme se již setkali, se na těchto budovách podílel?
.....

Bonus: Kdo byl František Gellner?.....

VII. Městský palác Templ (10 minut)

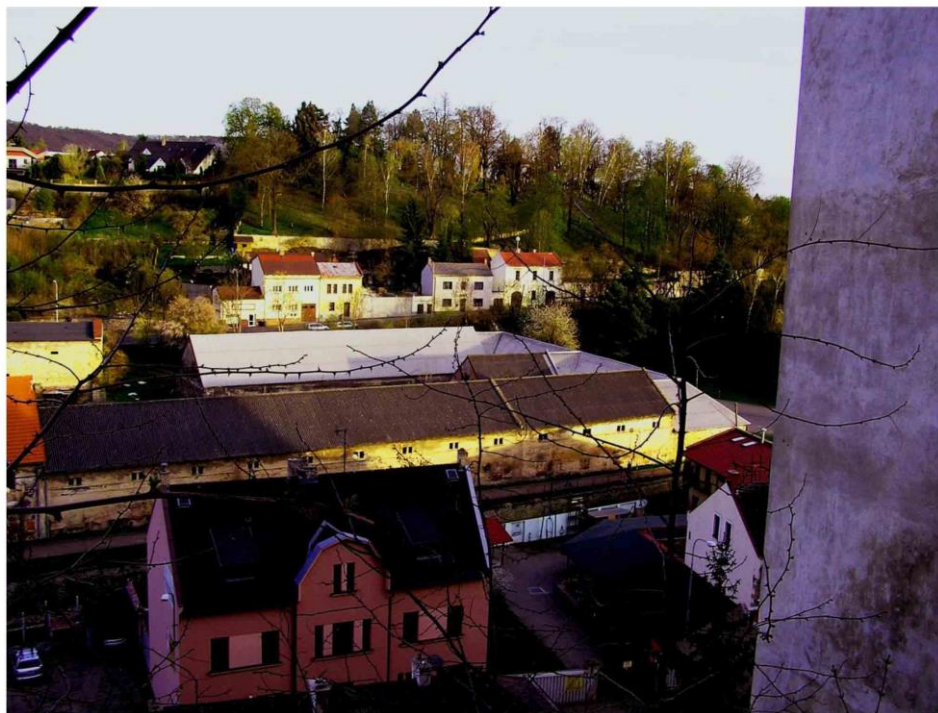
1. Jakého stavebního slohu je městský palác Templ?.....
2. Z jaké doby pochází?.....
3. Dokreslete části, které na obrázku chybí:

VIII. Boleslavský hrad (10 minut)

1. Kolik má hrad křídel a kolik pater?.....
2. Jaké současné výstavy věnované umění na hradě probíhají (můžete se zeptat na pokladně). Napište název výstavy:

-
3. Běžte se podívat na vyhlídku vedle hradu. Najděte židovský hřbitov a vyznačte jej na přiložené fotografii výhledu.

Slovníček pojmů:

Arciděkanství – budova, která slouží jako obydlí pro duchovního správce - arciděkana
Funkcionalismus – architektonický sloh, který se začal objevovat ve 20. letech 20. století. Klade důraz na funkci.
Klenba – vypuklá stavební konstrukce uvnitř stavby, která slouží jako opora zastřešení.
Křídlo v architektuře – část budovy vystupující z hlavního bloku stavby.
Lod' v architektuře – je to podlouhlý prostor uvnitř stavby, který je zpravidla zaklenut klenbami. Stavba může mít více lodí vedle sebe.
Lodžie – jedná se o otevřený zastropený prostor (většinou se zábradlím). Na rozdíl od balkónu nevystupuje z úrovně zdi, kde se nachází.
Maskaron – jedná se o plastiku na fasádách zobrazující především lidské tváře, nebo zvířecí hlavy.
Obelisk – samostatně postavený sloup, většinou ve tvaru hranolu a na vrcholku zakončený jehlanem.
Průčelí – hlavní vnější stěna budovy. Zpravidla se nachází na straně vstupu do budovy a je výrazněji zdobena.
Sgrafito – je nástěnná technika, která byla využívána především na vnější stěny budov a je zpravidla dvoubarevná. Rozmach měla v renesanci.
Sousoší – tvoří jej několik soch spojených do jednoho celku.
Štít v architektuře – označuje vrchol průčelí nebo fasády. Nejčastěji má trojúhelníkový tvar.
Vitráž – skleněná barevná mozaika, která vyplňuje okna.

Program je určený zejména žákům základních uměleckých škol, případně i žákům gymnázií v rámci výtvarné výchovy ve věku 12 -16 let

Časová náročnost = přibližně 2 hodiny, u každého zastavení je potřebný čas ještě upřesněn

Potřebné pomůcky: podložka, psací potřeby, tužka na kreslení

